

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 761

B. Luiten

Eerst is Adam geschapen

MEDITATIEF 765

D.J. van Diggele

Die dit waagt, die niet wint

WANDELEN MET GOD 766

B. Luiten

Overwinnen doe je elke dag

ACHTERGRONDEN 768

C. Trimp

Fundamentele en niet-fundamentele artikelen?

SAMENLEVING 770

A.J. Verbrugh

Christelijk-sociale overheidstaak in Nederland

KERK IN ORDE 774

P. Groenenberg

Nogmaals: de 'zegenende ouderling'

KERK WERELDWIJD 775

Andries van den Berg

Vakantie in Frankrijk: Maria-verering en eer voor Maria

en verder...

Uit de kerken / Meegelezen

EERST IS ADAM GESCHAPEN

*W*anneer het gaat over de positie van de vrouw, zijn er teksten in **de** Bijbel die niet aansluiten bij ons moderne **levensgevoel**. 'Een vrouw **moet** zich rustig, in alle onderdanigheid, laten onderrichten', schrijft Paulus aan Timotheüs.¹ Komt dat prettig over? Menigeen krijgt hierbij beelden voor ogen die doen denken **aan** de Middeleeuwen, of **aan** de **situatie** in sommige islamitische dictaturen. Die passen niet in **het** Nederland anno bijna 2000. Daarom worden al deze passages in de Schrift verouderd verklaard; tijdgebonden, cultuurgebonden, maar in **ieder** geval zijn wij er niet meer aan gebonden.

Het is onmogelijk in het korte bestek van een artikel hierop uitputtend in te gaan. Hier hangt te veel mee samen, ook o.a. de wijze waarop men vandaag tegen de Schrift aankijkt. Voor velen is de Schrift niet meer het boek van God, maar

meer een menselijk getuigenis over God, over hoe mensen in hun tijd en situatie God ervaren hebben. Een wereld van verschil! We signaleren het, maar laten het erbij; hierop ingaan zou een ander onderwerp zijn.

We **concentreren** ons op de voor-gelegde vraag: **kan** de vrouw ook ambtsdrager **zijn**?² Een bijdrage.

Vergissing

Het is een **enorme** vergissing, **wan**-neer **we** denken dat de mensen in de tijd **van** Paulus achterlijk **waren** of ouderwets. En dat Paulus zich in **alles** heeft aangesloten bij **een** cultuur **en/of** bestaande **gebruiken**. **Fan** stad ais Corinthe **was** modern. Het **was** een havenstad, net als Rotterdam vandaag. Alles was daar te **koop**, buitenlandse invloeden **waren** daar het eerste te merken, men stond vooraan als het ging om een nieuwe trend.

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGEREDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RIJ-
TER.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTEW:

W.L. M. GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kam-
pen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studen-
ten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah.
 Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Stel, dat Paulus aan Rotterdam had
geschreven³, dat de vrouw moet
denken aan haar hoofdbedekking,
zou hij zich dan hebben **aangeslo-**
ten bij **het** aanwezige levensge-
voel? Nee dus. Laten we dan die in-
druk ook niet hebben van een brief
aan Corinthe.

In die tijd was er al volop sprake
van de emancipatie **van** de vrouw,
met alle ongeestelijke **aspecten** die
daaraan **verbonden** kunnen zijn.
We herkennen dat als er staat: 'zij
moet zich rustig houden' (1 Tim.
2 : 12).

Paradijs

Hoezeer de bijbelse boodschap
over man en vrouw **het moderne**
denken **in** alle tijden verstoort,
blijkt wel uit de argumentatie die
de Geest hanteert. Hij sluit niet aan
bij wat we zelf **kunnen** verzinnen,
in welke cultuur dan ook, maar Hij
grijpt terug op verloren gegane ken-
nis, die in de Schrift opnieuw
wordt geopenbaard: 'Want eerst is
Adam **geformeerd**, daarna Eva'
(1 Tim. 2 : 13).

Het is alsof op die manier onder
het **betoog** van de apostel een hei-
paal wordt geslagen, die dwars
door **alle** eeuwen en **ontwikkelin-**
gen heen zijn bodem vindt in het
Paradijs. **Toen** was dat zo, **en** daar
had God zijn bedoeling mee. Een
bedoeling die Hij niet kwijt **wil**, net
zo min als bijv. de wet en het **huwe-**
lijk. Als Jezus daarover gaat spre-
ken **grijpt Hij ook terug** op voor de
zondeval.

Door de opstand **tegen** God is alles
veranderd. Toch heeft God de we-
reld tot hiertoe **bewaard**, en **ook** de
orde daarin, maar wij begrijpen
haar niet meer. **Sterker nog:** we
merken een innerlijk verzet tegen
al Gods geboden! Maar we belij-
den: dat ligt niet aan Gods orde,
die is goed, het ligt aan onszelf, wij
zijn van God losgeraakt.

Zo **ook** de verhouding man-vrouw.
Toen God de mens geschapen had,
eerst Adam daarna Eva, sprak Hij,
dat het **zeer** goed was. En zo **wàs**
het ook! **Ongetwijfeld** hebben de

mens en **zijn** vrouw in hun ongerep-
te staat dat ervaren.

Die wetenschap mag ons als men-
sen-nà-de-zondeval wel wat be-
scheiden maken. Op **Gods** orde
past geen kritiek, maar we zoeken
naar zijn bedoeling daarin, terwijl
wij bidden om het herstel van ons
denken en begeren. En intussen **ge-**
loven wij: **wat voor** de zondeval
zeer goed was, kan **daarna niet ver-**
keerd zijn.

Misbruik

Wat niet wegneemt, dat van Gods
goede orde in **den beginne** later
heel wat **misbruik** is gemaakt. In
tal van situaties werd de vrouw
echt nummer **twee**, van minder be-
tekenis. Er waren tijden dat haar
geestelijke ontwikkelingen **haar** in-
breng minder belangrijk werden ge-
acht. Op het **terrein** van kerk, staat
en politiek maakten vaak de **man-**
nen de dienst uit. Zij bezochten de
ene vergadering na de andere om
hun stem te laten horen, **terwijl** de
vrouw geacht werd thuis aanwezig
te zijn.

Dit soort **praktijken** is niet **terug** te
voeren op 'Adam eerst'. Vaak zal
het **te goeder** trouw zo zijn ge-
beurd, maar het is misbruik **van** de
Schrift.

Want de **volgorde** in de **schepping**
wordt in de Schrift niet toegepast
als **een** rangorde, alsof de man
meer **zou** zijn dan een vrouw. Bei-
den **zijn** geschapen naar het beeld
van God, hoger kan niet! Duidelijk
is **ook** de bedoeling, dat zij het le-
ven samen zouden delen. Niet op
een manier van **terreinscheiding**,
elk een eigen levenssfeer, maar
man en vrouw staan elkaar bij en
vullen elkaar aan in heel het leven,
in **alle dingen**.

Praktijk

Voor de **praktijk** betekent dit o.a.,
dat in de gemeente de vrouw **alles**
doet wat de man ook doet. Ze de-
len immers alles met elkaar, om
als man en vrouw elkaar aan te vul-
len? De vorige keer zagen wij al,

dat zonder enige schroom of beperking wordt gezegd, dat *ieder* in de gemeente zijn gaven, bediening en werking heeft. Ook gaven van onderwijzing en profetie zijn niet alleen aan de mannen uitgedeeld. In de gemeente te Corinthe profeteerde de broeder én de zuster, publiek. Ook gingen beiden voor in gebed (1 Cor. 11 : 5). Geen enkel probleem. Paulus waarschuwt alleen, dat er bij de vrouw geen gelingsdrang achter moet zitten. Laat zij alles doen als vrouw, zonder te streven naar de leiding over de man.

Is dit discriminatie? Nee. Want in alle tijden is er de neiging tot emancipatie, om op ongeestelijke wijze Gods volgorde af te schudden. Dit is typisch een verleiding, waarin de vrouw kan worden meegetrokken.

Terwijl anderzijds ook de man wordt aangesproken. Zelfs wanneer hij geroepen wordt tot het ambt, mag hij daarin geen heerschappij oefenen over de anderen (1 Petr. 5 : 3). De volgorde mag niet alsnog een rangorde worden! Dat is typisch de fout, waarin de man kan vallen.

Wanneer we dat evenwicht zien, dat man en vrouw *beiden* als christen het beeld van Christus dragen, op eigen wijze, en elkaar daarin respecteren, wekt het geen onvrede wanneer een van beiden tot zijn eigen plaats wordt teruggedroepen.

Grensgebied

Nu zal duidelijk zijn, dat niet meer haarscherp valt aan te wijzen waar de roeping van de vrouw ophoudt en die van de man begint. We krijgen juist te maken met grote overlappingen, samen zijn ze bezig in alle dingen van de Heer.

Gemakkelijk is dat tegen elkaar uit te spelen. Er zijn tal van teksten, waarin we zien dat man en vrouw zonder enig onderscheid actief zijn in de gemeente. En ook, dat de inbreng van de vrouw bepaald niet minder belangrijk is.

Anderzijds lezen we dat de vrouw op haar onderdanigheid moet letten, en op bepaalde momenten moet weten te zwijgen.

Dat lijkt tegenstrijdig, maar is het dus niet. Het één kan samengaan met het ander.

Ook is er te lezen, dat de vrouw niet met gezag de man mag onderrichten (1 Tim. 2 : 12). Terwijl ze wel volop Gods woord mag spreken, waarvan altijd gezag uitgaat (1 Cor. 11 : 5). Toch hoeft dit elkaar niet uit te sluiten. De vrouw moet zwijgen, wanneer de man spreekt. Maar wanneer de vrouw profeteert, zal de man op zijn beurt toch ook stil moeten zijn om eerbiedig te luisteren! De overlapping is hier minstens zo groot als het onderscheid.

Het onderscheiden spreken komt echter vooral ook door het verschil in tekstverband in de betreffende Schriftgedeelten. De Corinthiërs onderwijst Paulus over *de gang van zaken in de eredienst* (die anders was dan bij ons), aan Timotheüs schrijft hij over *gezag en ambt in de gemeente*.

Zo komt Gods bedoeling helder in beeld. De vrouw is in de gemeente volop betrokken en actief, samen met de man. Haar geestelijke bijdragen liggen op hetzelfde niveau. Alleen, laat zij op haar eigen plaats blijven, niet streven naar de geestelijke leiding. Er kan veel leiding van haar uitgaan, uiteraard, maar laat *structureel* de regering van de gemeente niet in strijd komen met de volgorde van God. De oudsten zijn broeders. Maar laten die aangeelde broeders erom denken, dat zij in hun leidinggeven zich dienstbaar opstellen, tot ontplooiing van *ieders* gaven en bedieningen in de gemeente (Ef. 4 : 11, 12). Het ambt betekent geen heerschappij, en zeker geen bewind waarin mensen (zusters) aan de kant geschoven worden!

Want eerst is Adam geschapen. Daarna is Eva hem gegeven, omdat hij zonder haar niet kon. Zowel het één als het ander geldt vandaag nog steeds.

Nieuwe kritiek

Maar hierop is opnieuw kritiek te horen, uit een geheel andere hoek. George en Dora Winston zijn bijbelgetrouwe christenen, zij moeten niets hebben van Schriftkritische of cultuurgebonden redeneringen, en toch halen zij dit onder ons bekende gedachtengoed volledig onderuit. In hun boek *Vrouwen in de gemeente van Christus* voeren zij een vurig pleidooi voor de openstelling van alle ambten in de gemeente voor de vrouw.⁴

Want, zo zeggen zij, dat de man het hoofd is van zijn vrouw, is een verhouding in het huwelijk, niet daarbuiten. De man is niet in het algemeen het hoofd van iedere vrouw. Je zou raar opkijken, als je eigen vrouw ook andere mannen tot hoofd zou hebben. Uitvoerig laten zij zien, dat het in de Schrift steeds gaat over *getrouwde* mannen en vrouwen, die in hun huwelijk deze door God gewilde verhouding dienen te bewaren.

Daarin wil het echtpaar Winston volstrekt onderworpen zijn aan Gods orde. Maar daarmee is volgens hen meteen ook de grens bereikt: buiten het huwelijk geldt dit niet. In de gemeente, zo stellen zij, geldt een andere gezagsverhouding, waar man en vrouw samen in kunnen participeren. 't Is maar net, aan wie de Geest de gaven schenkt. Ten onrechte moeten de vrouwen daar nog steeds 'de man' als hoofd respecteren.

Zo zijn we getrouwd

Ja, de schrijvers gaan nog een stap verder, en daar komt in beeld welke wissel zij over zijn gegaan. Zij poneren, dat in het Paradijs de mens en zijn vrouw van begin af aan getrouwd zijn geweest. Zo is de vrouw geschapen, als één vlees met Adam. Zij hebben buiten het huwelijk niet bestaan.⁵ Dus: kijk uit met alles wat over de mens gezegd wordt in Genesis 1, 2 en 3, want het is *allemaal* gezegd in de verhouding van het huwelijk. Je

kunt het niet toepassen op ongehuwden of op gezagsverhoudingen die niet op het terrein van het huwelijk liggen. En dat geldt dan per consequentie ook van alle Schriftplaatsen in het Nieuwe Testament, waar geciteerd uit Genesis 1, 2 of 3 om de verhouding man/vrouw te omschrijven. Ze gaan alle over getrouwde manen en vrouwen, hoe zij in hun (publieke) optreden zullen denken om hun huwelijksverhouding.

Dat is nogal een verstrekkende conclusie. Hieronder vallen dan ook de woorden van Paulus aan Timotheüs: 'Eerst is Adam geformeerd, daarna Eva'. Dat zou huwelijksstaal zijn, niet minder en niet meer. Buiten het huwelijk niet van toepassing.

Deze benadering is in feite de sleutel tot de zienswijze van beide auteurs; hierom draait het in heel hun studie.

Overigens is het een prachtig boek, dat het echtpaar Winston heeft geschreven. Er staan waardevolle exegeses in, die ze hebben geformuleerd in volstreekte eerbied aan de Schrift. Ze zetten je aan het denken, ze blazen het stof af van overbekende maar soms minder goed begrepen teksten. Een weldaad om te lezen, en inderdaad ook een 'must' voor ieder die zich een mening permitteert over dit onderwerp, zoals collega H. Folkers het uitdrukte.⁶

Ook ongehuwden stammen af van Adam en Eva

Maar wat te denken van hun stelling, dat de door God geschapen verhouding tussen Adam en Eva alleen voor gehuwden een voorbeeld is?

Zeker is het een heel belangrijke waarneming, dat de getrouwde vrouw in haar publieke optreden dient te denken om haar verhouding in het huwelijk. Als zij thuis haar man als hoofd aanvaardt, moet zij dat in de samenkomsten ook doen.

Daarom moet zij bijv. niet in de

eredienst haar man om opheldering van zijn profetie vragen; laat ze dat thuis doen. Zo leggen de schrijvers 1 Cor. 14 : 34 en 35 uit.

Het hoofd-zijn wordt zo consequent betrokken op de eigen man. En dat is m.i. terecht. In het centrale Schriftgedeelte herover, Ef. 5 : 22-33, staat het er ook uitdrukkelijk bij.

Maar het is mij een stap te ver, als ook het 'Adam eerst' wordt opgesloten binnen het huwelijk, zodat het daarbuiten geen enkele doorwerking zou hebben. Dit is m.i. te sterk gezegd, en wel om de volgende redenen:

- a. Zeker is het waar, dat Eva werd geformeerd uit het lichaam van Adam, zodat zij vanaf het begin één vlees waren. Maar ook lezen wij, dat God Eva tot Adam bracht. Wat is daar dan de waarde van? Het één is niet te scheiden van het ander, maar toch is er kennelijk wel onderscheid tussen de schepping van Eva en het moment dat God haar aan Adam geeft. Daardoor komt het standpunt, dat Adam en Eva nooit buiten het huwelijk bestaan hebben, toch wel in aanmerking voor enige nuancering.
- b. De huwelijksverhouding werkte in Israël door in de theocratische samenleving, en zo ook op het terrein van de eredienst, met betrekking tot gehuwden en ongehuwden. Want wie zaten er bijv. in de poort? Huisvaders, uit hen werden de oudsten genomen. Zij zagen te op heel de gemeenschap. Ook de priesters waren mannen, en als regel de profeten ook. Daarop zijn wel variaties mogelijk gebleken, maar dat is nooit structureel gemaakt. Het 'Adam eerst' werkte in alles door. Overigens tot groot genoegen van de vrouw: zij kon zich in alle rust ontplooiën onder het goede bestuur van de godvrezende leiders (Spr. 31 : 23).
- c. Het woord 'oudsten' in het Nieuwe Testament is rechtstreeks ontleend aan die man-

nen in de poort. Omdat deze opzieners welbekend waren, konden ze zonder veel uitleg worden aangesteld In Hand.

14 : 23 worden ze in het N.T. voor de eerste keer genoemd, maar zonder enige introductie naar de bijbellezers toe. Zo vanzelfsprekend werkt deze structuur door in de geheel nieuwe situatie van de christelijke gemeente.

- d. Hoe je het ook keert of wendt, ook de ongehuwden stammen van Adam en Eva af. Hoe kan het anders? In hen leren zij dan niet iets over hun huwelijk, want dat hebben zij niet, maar wel iets over hun schepping.

Diacones?

Nog een enkel woord over de diacones. Over haar wordt weer veel gesproken. Komt zij niet voor in de Schrift? Waar is ze dan, in onze tijd?

Daar wordt tegenin gebracht (en m.i. terecht), dat je op de klank af de diaconen anno 1997 niet even kunt vervangen door de diaconessen waar Paulus over schrijft. Zij hadden een bediening, dat is duidelijk. En ook een zekere aanstelling, maar die liep bepaald niet parallel met de instructie van onze diaken, die bevestigd is in een ambt dat gelijkwaardig is aan het ambt van ouderling en die samen met de kerkeraad meeregeert in zaken van algemeen beleid (art. 36 K.O.).

Dus wordt de suggestie gedaan: haal die diaken weg van de kerkenraadstafel. Geef hem & handen vrij om zijn eigen werk te doen. Dan zal het geen probleem zijn, in het diaconale werk ook zusters aan te stellen.

Het lijkt logisch, en eenvoudig uitvoerbaar. Maar ik ben bang dat de praktijk weerbarstig zal zijn. Want ik zie, dat de diaken volop de evenknie is van de ouderling. Hij komt (op een andere manier) vaak voor dezelfde situaties te staan, om daarin doortastend op te treden. Het komt voor, dat uit de hand gelopen

omstandigheden drastisch gesaneerd moeten worden. Met andere woorden: om de gelijkwaardigheid van de ambten kun je principieel én praktisch niet heen.

Een oplossing zou dan misschien kunnen zijn, dat een deel van het diaconale **werk structureel** aan zusters **wordt** toevertrouwd. In veel gemeenten is al zoiets aanwezig, maar dit zou **meer** profiel en inhoud kunnen **krijgen**. Misschien zou het aantal ambtsdragers hierdoor kunnen **verminderen**.

Dit overzie ik niet. Eigenlijk zou ik dit de diakenen in overweging willen geven. Als hier concrete ideeën over bestaan, horen wij ze graag.

Niet wachten

Maar in het algemeen verdient het m.i. geen aanbeveling, dat iemand hierop gaat zitten wachten. Want ieder heeft zijn of haar gaven; wie dienen wil kan direct beginnen.

¹ 1 Tim. 2 : 11.

² Zie het artikel van vorige week.

³ In zekere zin heeft Paulus ook aan Rotterdam geschreven, en aan alle plaatsen op aar &. De brieven zijn door de Geest bewaard voor alle tijden en werelddelen.

⁴ George en Dora Winston, *Vrouwen M de gemeente van Christus*, Apeldoorn 1996.

⁵ A.w., blz. 101.

⁶ H. Folkers, 'Vrouw wel of niet als ambtsdrager?' in *Nederlands Dagblad* dd. 29 mei 1997.

DIE DIT WAAGT, DIE NIET WINT

'...waagden het ... de naam van de Here Jezus te noemen...'

Handelingen 19 : 13

Reli-rage

Bezig zijn met onzichtbare machten en krachten. Het buitengewone, paranormale. De geestenwerelden het **boventijdelijke**. Esoterie. Karma. Oibibio.

Het is in. Het hangt in de lucht. Religieus getinte gevoelens komen in deze **rationeel/technologisch** dol-draaiende wereld met kracht opzetten en worden met alle macht aan de mens gebracht.

Jezus welkom

Jezus mag op deze markt ook best een kraam neerzetten. Wellicht zelfs als een van de beste standwerkers.

Want je kunt veel van hem leren.

Zoals er destijds in Efeze – centrum van religie en magie: Artemis had daar haar schitterende tempel, en een zeer gewilde uitgave van een boek met toverformules was daar tegen goudgeld verkrijgbaar – heel wat op te steken viel van een zekere Paulus.

Wat een kanjer in de wereld van de geestenbezweerders! Door hem gedragen ondergoed tijdens het uitoefenen van zijn ambacht: tenten maken, blijkt, in contact gebracht met zieken en bezetenen, genezing tot gevolg te hebben.

Paulus' toverformule

Wat is het geheim van zijn succesformule?

Vraag het de zonen van Sceva. Zij kunnen het je – met de schrik nog danig in de benen – duidelijk maken. Het geheim van Paulus' succesformule is, dat het geen formule is. Dat hadden ze gedacht. Maar het bleek een pijnlijke vergissing. Om in het succes van Paulus te de-

D.J. van Diggele

Meditatief

len namen ze een deel van zijn 'act', zijn magisch ritueel, over. Dat was niet zo moeilijk, want Paulus wond er geen doekjes om dat hij zijn kracht vond in de naam van Jezus. Over die opzienbarende Jood hield hij dag in dag uit een soort van colleges voor belangstellenden.

Echter: Jezus' naam als toverformule gebruiken schrikt boze geesten niet af, maar blijkt juist een magische aantrekkingskracht op ze uit te oefenen. Ze storten zich bovenop je, en jij komt op z'n minst zwaar gehavend uit de strijd.

Die dit waagt, verliest.

Jezus' Naam past in geen kraam

Jezus past niet in de hele santenkraam van de toenmalige en huidige religieuze markt.

Daar past Hij voor.

Hij laat Zich niet gebruiken ter bevrediging van onze religieuze behoeften, hoe dan ook geladen.

Hij werkt niet op afroep.

Maar je hebt Hem wel hard nodig. Want er moet heel concreet en continu strijd geleverd worden tegen boze geesten, Efeze 6 : 12.

Met een vage verwijzing naar Jezus red je het niet.

Omdat Satan weet: deze mens meent zich meester te kunnen maken van Jezus, maar weigert zichzelf door Hem te laten overmeesteren. Mooi: prima prooi.

Wie ben jij?

Zit Jezus in je toverpakket, of is je identiteit door Hem en voor Hem werkelijk omgezet?

Zodat Satan op zijn vraag: 'Wie ben jij?', te horen krijgt: 'Een krijger van Jezus Christus, die zich verweert met Hemzelf: het zwaard van de Geest: het Woord van God. Wou je vechten?'

OVERWINNEN DOE JE ELKE DAG

B. Luiten

W wandelen met God

Johannes ontvangt op Patmos een rijke openbaring, bestemd voor de kerk van Jezus Christus in het laatste tijdvak. Hij moet haar zenden aan zeven gemeenten, met een begeleidend schrijven. Zeven verschillende briefjes, waarin we alles herkennen van het kerk-zijn. Ze zijn voor ons bewaard. Samen zijn ze net een spiegelzaal: als je binnenkomt zie je jezelf van alle kanten.

Bij alle onderscheid hebben de briefjes veel gemeenschappelijks. De ene Heer spreekt **daarin** tot het hart van zijn kerk. Hij prijst, be-moedigt, waarschuwt, en wil ons ervoor bewaren dat wij zouden kwijtraken **wat** Hij heeft verworven.

Strijd

Zodoende komt er veel strijd te voorschijn in het leven van een christen. Ja, geloven **blijkt** ongeveer hetzelfde te zijn als **strijden**. Het is voortdurend Gods kant **kiezen**, **ondanks alle verleiding** van de satan, de wereld en het eigen **vlees**. De Heer weet wat dat betekent. 'Ik weet waar u woont', laat Hij o p schrijven, 'daar waar de **troon** van de satan is' (2: 13). Een rechtstreekse benoeming van de vijand en zijn macht. Door **menig** een nauwelijks **meer** **serius** genomen, en **toch** net zo reëel als de intense activiteit van de Heilige **Geest**. Wat staan die twee tegenover **elkaar**? De **Heer** laat blijken dat Hij weet **wat** het is, als je uit de Geest wilt

leven en je bent voortdurend in een leef-en werkklimaat, waarin dat niet past. En waarin me e l invloeden **een** plekje willen hebben tussen **God** en **jou** in: ze persen zich ertussen om zo afstand te scheppen tussen de Heiland en zijn **gekochten**.

Overwinning

Toch wordt het woord 'strijd' zo niet genoemd. De christenen worden aangesproken als mensen die 'overwinnen'. Daarin zit het gevecht wel verpakt, om zo te zeggen, maar de benadering is vanuit het resultaat.

Het geheim zit in de Heer: het is en blijft **zijn** strijd. Al legt Hij het **woord** op onze Lippen, het is en blijft **zijn** zwaard, dat Hij persoonlijk hanteert (1: 16, verg. 2: 12, 16).

Strikt genomen kan Hij het helemaal zonder **ons**, de duivel overwinnen. Uiteraard! Maar Hij kiest ervoor die overwinning te behalen in het leven van ons, met wie Hij zijn dood en leven deelt. Kennelijk

doet dat niet af aan zijn stootkracht. Heel wonderlijk, maar ook stimulerend. Nu hoeven wij het Woord alleen maar te spreken, Hij zal daarmee de harten bereiken en **veranderen en anderzijds** de vijand tot zwijgen brengen.

Dagelijks

De indruk bestaat (en is zeer hardnekkig) dat het laatste bijbelboek handelt over een verre **toekomst**. Maar **dat is zeker niet waar**. Johannes moet juist zien, wat er gebeurt in **héél** dit laatste tijdvak, te beginnen bij de hemelvaart van de Here **Jezus** (5: 6). De uiteindelijke voltooiing mag **toekomst** zijn, van Babylon en van Jeruzalem, maar nu is de **huw** van beide steden in volle gang. Nu wordt de keus gemaakt, van welke **geestelijke** stad je een bouwsteen wilt zijn. Zo is ook de overwinning niet alleen een eindresultaat.

Het klinkt wel gauw zo, in onze oren: 'Wie overwint, hem zal ik geven...' staat er tot zeven keer toe. Dat lijkt op toekomst, en dan heb je zomaar de **indruk** dat je hier nog lang niet **aan** toe bent, niet **in** tijd en niet in zekerheid.

Maar de eerste lezers van de zeven brieven hebben meteen begrepen, dat Johannes het had over **een** dagelijkse praktijk. Want die **werk**-woordsvorm staat er. Het gaat over iemand, **die** ergens mee **bézig** is! In een reclame voor fietsen **kun** je bijv. horen: 'Wie fietst, leeft gezond'. Wie **krijgt** daarbij gedachten aan een verre toekomst? Niemand, want de fietser word je levendig voorgesteld. Welnu, zo staat in de brieven aan de zeven gemeenten telkens: 'wie overwint'. Een tafereel in actie, vandaag.

Het onderscheid staat te lezen in 6 : 2. De ruiter op het witte paard **trok** uit, 'overwinnend en om te overwinnen'.

Overwinnend: **voortdurend** sterker, dagelijks, onderweg naar morgen. Dit **woord** is hetzelfde als in de **zeven brieven**.

Om te overwinnen: het eindresultaat, waarin **we** met Christus mogen delen.

Dichtbij

Dit brengt het **overwinnen** heel dichtbij, zet het in de dagelijkse praktijk, al woont satan in je omgeving. Ja, juist **daarom!** Nu heb je de **kans** om **dwars** tegen hem in te gaan.

Elke keer **als je je handen vouwt**, om je Schepper te bedanken voor je eten, al vinden anderen dat gek, **boek** je **een** overwinning op de tegenstander. **Eén** nul. Telkens **wanneer** je de Bijbel opendoet om daarin aandachtig te lezen, al lacht je omgeving erom, sta je op winst. Twee **nul**. Zo vaak als je Gods kant kiest in wat je **doet** of laat, vergroot je de voorsprong. Drie **nul**. En ga w maar **door**.

De bedoeling van de satan is, Gods werk te vernietigen, zijn **Naam** uit te wissen en zijn Woord tot zwijgen te brengen. Zo **vaak als een christen** daar **dwars** tegen in Gods Naam belijdt en daarnaar handelt, is hij **bezigt met overwinnen**.

Daarin worden **we** bemoedigd, sterker: **aangevuurd** door onze Heer. Want dit is te **dóen**, achter Hem aan! Dit is niet ver weg of onoverzichtelijk, dit is dichtbij en concreet. En Hij weet beter dan wij wat de inzet is, wat er **allemaal** in geding is.

Altijd winst?

Wint een **christen** dan altijd? De vraag stellen is haar beantwoorden. **Gelovigen** kunnen diep vallen en heel nalatig zijn. **Dat** is **geen excuus**, om er aan toe te geven, maar wel een feit. Zeven brieven **brennen** dat **zeven keer** in beeld. Het

voortbestaan van een gemeente wordt er soms door bedreigd. Toch **worden ook** in die situaties de strijders aangesproken als overwinnaars. Zo worden ze gelokt naar de goede zijde, om de strijd niet te ontlopen maar echt slag te leveren. Tegelijk komt in beeld, dat de overwinning allereerst een geschenk is. In Christus **kun** je **aangesproken** worden als winnaar, al heb je zelf maar kleine kracht. Ten diepste is eenvoudig geloof **genoeg**, als je je **daarin** dan maar aan Christus vasthoudt (3 : 8). Hij is de sterke Held, die met **zijn** Woord ons aanvoert.

Ook winst uit verlies

Wanneer **kleingelovigen** uit een **verliessituatie** weer **worden** opgericht, zullen **zij** te meer vertrouwen op hun Heer. Niet in die zin, dat ze toegeven aan zorgeloosheid en slordigheid. **Nee**, zij zorgen er juist voor, **voortaan** dichtbij de Here te **blijven** om nauwgezet op zijn wegen te **gaan**.

Zo wordt verlies omgezet in winst. Wie **één** keer echt heeft **ervaren** wat het is om het onderspit te delven en de **Here** kwijt te raken, spant zich het **allernieuwste** in, **wanneer** hij teruggevonden is, dat hem dat nooit meer overkomen zal. Ex-verliezers **kun** je vinden in de **voorst**e gelederen.

aan, is een
van de
worden

UIT DE KERKEN

Aangenomen naar Hattem (missionaire dienst in de Oekraïne):

J. Werkman, kandidaat te Groningen, die bedankte **voor Grijpskerk i.c.m. Niezijl** en voor **Smilde**.

Bedankt voor Pretoria (wijk west (Die Vrye Gereformeerde Kerk in Suid Afrika): R.M. Meijer te Hooghalen i.c.m. Beilen.

Naamswijziging Rotterdam-Noord

Rotterdam – De gemeente te **Rotterdam-Noord** heeft haar naam onlangs veranderd in **Rotterdam Hillegersberg-Schiebroek**. Het grondgebied van de gemeente komt overeen met dat van de gelijknamige deelgemeente.

Jubileum

Drachten – Op maandag 9 juni jl. was het **40 jaar geleden** dat ds. J.M. Goedhart, emeritus-predikant te **Leek en** woonachtig in Drachten, in het ambt werd bevestigd. Jan Maarten Goedhart werd op 9 november 1924 te Capelle aan den IJssel geboren. Hij studeerde aan de Theologische Universiteit te **Kampen** en op 9 juni 1957 deed hij **intrede** in de gemeente van Niezijl i.c.m. **Kommerzijl**. In 1962 vertrok hij van hieruit naar de gemeente van Drachten en in 1971 **verbond** hij zich aan de gemeente van Zwolle. Vandaar vertrok hij in 1981 **naar** de gemeente van **Leek-Roden**. In 1988 werd de gemeente **Leek-Roden** gesplitst en ontstond de **gemeente Leek** en de gemeente **Roden**. Leek bleef de standplaats van ds. **Goedhart**. Ds. Goedhart was lid van o.a. de Generale Synode, de **Particuliere Synoden** van Groningen, Friesland en Overijssel (ook lid van het moderamen). En verder was hij de auteur van o.m. **Duisternis of Dageraad** (1989), **Bewaard bij het Woord** (1977, 1980), **Herstel bevordert of belemmert?** (1993) en **Onthulde geheimen** (1994). (zie ook pag. 773).

FUNDAMENTELE EN NIET-FUNDAMENTELE ARTIKELEN?

'Fundamenteel' en 'niet-fundamenteel'

De artikelen **van** het geloof, zoals wij **deze** in de **belijdenisgeschriften** van de kerk aantreffen, brengen de leer van de **kerk** in formule. Ieder die de leer **van** de kerk wil leren kennen, moet en kan de confessie ter hand nemen.

De 'eendracht in de leer' geeft uitdrukking **aan** de 'eendracht van het geloof' en daaraan is de **kerk** te **kennen** (naar antw. 54 HC). Op deze wijze is de 'leer' die aan Gods Woord is ontleend, als 'leer der Schriften' tegelijk ook de 'leer van de Christus der Schriften' (vgl. 2 Joh. 9) en als zodanig is deze leer het op formule gebrachte **geloofs-fundament** van de kerk (vgl. Mt. 16: 18; 1 Kor. 3: 11 en Ef. 2: 20).

Nu is het zonder meer duidelijk, dat het 'in formule brengen' **men-**senwerk was en is en blijven zal. Dat betekent o.m., dat ook confessies **haar** beperktheden hebben. Wij hebben als leden **van** de **kerk** geen geloofs-eendracht **terzake** van ieder punt of komma in de confessie. Er zijn ook zinswendingen, die niet 'essentieel' **zijn** en er zijn details die niet **als** 'fundamenteel' kunnen worden aangemerkt. Om het met een karakteristieke uitdrukking van J.R. Wiskerke te zeggen: de blijdenis 'stottert' hier en daar.' Niet alleen **draagt** zij menselijke beperktheden bij zich, **maar** bovendien is **zij** op evidente wijze historisch **be-**paald. Dat laat zich demonstreren aan de **woordkeus**, de accentueringen, de selectie van de stof en de **redeneerwijze**.

Om een bekend voorbeeld te noemen:
Terwijl de NGB oudtijds in **artikel 4** de

apostel Paulus als auteur van de brief aan de Hebreeënen noemde, is er sinds lang geen serieuze bijbel-uitlegger **meer** die dat **geloof** **verplicht** ook **artikel 4** is niet om ons **ie** **leren** **hoeveel** en **welke** brieven de **apostel** heeft geschreven (zie ook art. 10 NGB, dat Hebr. 1: 3 **nog** **steeds** **toeschrijft** aan 'de apostel'). Kortom: **deze zaak** **betreft** niet de **leer** van de gereformeerde kerken.

De gereformeerde kerken in de diverse landen en steden **hebben** in de zestiende eeuw een **grote** variëteit aan confessies geproduceerd. Niettemin valt te spreken van 'eenheid in de leer'. De **gereformeerde** belijders hebben altijd geweten van de relativiteit van de confessie (zie art. 7 NGB). Wij zouden **ook** kunnen zeggen: zij wisten de confessie te relateren (in de **zin** van: te verbinden) aan de Heilige Schrift. Was er ergens een bezwaar **ge-**zen **tegen** een onderdeel van de confessie, dan verplichttende gereformeerden zichzelf en elkaar om een dergelijk bezwaar te beoordelen vanuit de Heilige Schrift – zoals ter Dordtse synode zonneklaar gebleken is.³ Altijd is er een helder verzet tegen iedere **vorm** van confessionalisme geweest.

Revisie van de confessie is een wettige mogelijkheid, evenals 'ander **gevoelen**' of ook afschaffing. In de Schotse Confessie van 1560 valt te lezen: Wanneer iemand in deze **onze** belijdenis een artikel of uitspraak zou aantreffen, die Gods heilig Woord tegensprekt, dan moge hij ons **allervriendelijkst** en **ter-**wille van de christelijke liefde schriftelijk daarop opmerkzaam **maken**.⁴

Feitelijk is dan ook niet de confessie het fundament van **de kerk**. **De**

Achtergronden

leer van de Schriften blijft norm van de leer **van** de **kerk**. Christus is de waarheid en Christus kleedt zich in het gewaad van de Schriften. Pas in derde instantie komt de confessie aan het woord?

Omdat de leer van de Schriften geen 'artikelen' bevat, is het **alleen** al daarom beter niet **van fundamen-**tele 'artikelen' te spreken.

Maar hiermee zijn wij niet gereed. Wij moeten ons nog meer diepgaand met de **zaak** van de '(niet-) fundamentele artikelen' bezighouden.

Wat is 'fundamenteel'?

Hebreeën 6: 1 leert ons dat in het onderricht van de gemeente eerst **een fundament** wordt gelegd. Dat zijn de 'eerste beginselen van de uitspraken van God' (Hebr. 5: 12), in concreto: de **leer** omtrent de **be-**kering van dode werken en van geloof in God, een leer van dopen, van oplegging der handen, van opstanding der doden en van **een** eeuwig oordeel (Hebr. 6: 1, 2).

Daarna richt de leraar zich op 'het **volkomene**'. Hij bouwt verder op het **fundament**. Daarvoor dient immers elk fundament. Het latere onderricht is 'niet-fundamenteel', maar daarom is het nog niet aan te merken als 'niet strikt noodzakelijk'. Integendeel!

De Bijbel is een **boek** met talrijke **stijlsoorten**. **Elk** woord van de Schrift is 'door de Geest geademd' (2 Tim. 3: 16). Maar **daarom** is nog niet elk woord in de Bijbel even fundamenteel. De **Bijbel** is niet een uit de hemel gevallen **ora-**kelboek, vol doordenkertjes en goddelijke diepzinnigheden, **waar-**op de **mens** zijn **vindingsrijke**id

kan beproeven en waaraan hij met behulp van acrobatische allegorieën-toeren **een** hogere wijsheid kan ontwingen. De Bijbel is een boek als **elk** boek. **Hij heeft** een **centrum** en **een** reliëf. Zoals een land een hoofdstad en ook **buiten**-gewesten heeft.⁶ Johannes 3 : 16 ligt **dichter** bij het centrum van Gods boodschap **dan** 2 Tim. 4 : 13 en Gen. 1 : 1 is fundamenteleler dan Gen. 36 : 20. Dus doen wij er goed aan onze gemeenschappelijke energie niet te verbruiken in een twist over de vraag wat wij precies moeten verstaan onder '**&** hete bronnen in de woestijn' die **Ana**, zoon van **Zibeon**, ooit heeft gevonden (vs. 24). Dergelijke **dingen heeft** ook Calvijn bedoeld, toen hij sprak **over** het feit dat niet alle **hoofdstukken van de ware leer** van één gestalte zijn (*Inst.* IV, 1, 12). Calvijn keerde zich tegen rigorisme, perfectionisme, muggenzifterijen biblicistisch-dwingelandij bij de bijbeluitleg.

Drie opmerkingen bij dit onderdeel:

- Het zou onjuist zijn om dit citaat van Calvijn in geding te brengen bij Zondag 22 (antw. 57) HC, als zou het daar om een 'bijkomstige waarheid' gaan.
- C. Graafland redeneert in zijn opstel 'Bijbel en belijdenis over de kerk' (*Radic*, 13, 95 vv.) Calvijn naar het schema van de 'noodzakelijke' en de 'bijkomstige waarheden' toe.
- J.J. Amold heeft erop gewezen, dat de Catechismus in antwoord 22 spreekt over de twaalf artikelen als de **hoofdsom** van ons geloof (een 'samenvatting', zegt de gemoderniseerde tekst). Amold merkte daarbij op: Wij dienen hierbij wel te bedenken, dat er niet sprake is van de 'hoofdzaak', maar van de 'hoofdsom' van het geloof. Het woord 'hoofdzaak' komt voor in het woordenboek van hen die de Schriften breken. Het woord 'hoofdsom' gebruiken zij die het woord van Christus ter hark nemen, dat 'de Schrift niet kan gebroken worden' (Joh. 10 : 35) (J.J. Amold e.a., *Helpen in perspectief*, Groningen 1982, 23, zie ook p. 24-27).

Een menselijk lichaam heeft allerlei delen en leden: hart, longen en hersens – **nagels**, vingers en tenen. Zij hebben niet alle dezelfde importantie. Maar zij vormen **wél** met elkaar **één** organisme.

Zo is er ook het 'lichaam' van de leer. Wij geloven niet **vele** dingen. Door het geloof leren wij **vertrouwen** op God, de drie-enige **Heer** en **zijn** openbaring. De leer van de Schriften heeft **een** centrum en een **omtrek**, een uitstraling.

Wij mogen hier in concentrische cirkels denken.

Het begon met de belijdenis: **Jezus** is de Christus, de Zoon van God en onze **Heer** (Zondagen 12 en 13 HC).

Daaromheen groepeerden zich het eerste en derde artikel van het Apostolicum (Zondagen 9, 10 en 20-22 HC).

In de **gang** van haar leven kwam de kerk **tot** inzicht en **ging** zij het werk en **het** **wezen** van haar **drieënige** God leren **kennen** en belijden.

Vaak gebeurde dat in de weg van **noodzakelijke** polemiek met Joden en heidenen, met de gnostiek en het spiritualisme.

In de zestiende eeuw kwam daarbij de twist met de **roomse** en doperse theologen.

Daarna kwam in Nederland de **strijd** rond de Dordtse **synode**, het geding met het humanisme en het oude **pelagianisme**.

Het geloof werd uiteengezet en uiteengelegd, we **kunnen** ook **zeg-**gen: 'uitgevouwen' (**expliciet** gemaakt).

Zo mocht de **kerk** vorderen in de school van de Heilige **Geest** en (**vaak**) door schade en schande wijs worden, **volwassen** worden in het geloof, toenemen in de lof voor God (vgl. Ef. 3 : 18 w., 4 : 11-16). De kamerling uit **Morrenland** deed belijdenis en werd gedoopt toen hij door middel van Jes. 53 leerde verstaan dat Jezus de Zoon van God is.

Later werd het Apostolicum de doopbelijdenis.

Vervolgens kregen we de drie geloofssommen: Apostolisch Credo, de Decaloog en het Onze Vader. Thans beschikken wij over de Drie **Formulieren** van Eenheid, inclusief de Geloofsbelijdenis van **Nicea** en die van **Athanasius**.

Dit is niet een optel-proces van

een aantal op **een** rij **gezette** waarheden, waarop **wij** vervolgens onze reducties kunnen toepassen. Er is een **groe**i geweest, die zich vanuit het wezen van het geloof laat **verstaan**. Het gaat hier om toene-**ming** in de '**discretie van het ge-**loof'. Wij spreken hier de taal van K. Schilder, aan **het** slot van zijn brede behandeling van Zondag 7 HC.

Zoals een volwassen zoon zich niet kan beperken tot of kan **terugkeren** naar zijn kindertaal, zo is het **ook** met de **kerk**, die haar ervaringen, **ontmoetingen** en **confrontaties** **meeneemt** in haar geloofskennis en haar belijdenis.

¹ Het ruimhartige, nuchtere en kundige opstel van J.R. Wiskerke (1923-1968) in zijn *De strijd om de sleutel der kennis. Een bundel opstellen over theologie en filosofie*, Groningen 1978, 35-92, blijft actueel, ook in zijn verzet tegen 'vitten' en 'perfectionistisch drijven'. Mijns inziens verpachtte lectuur voor iedereen die over dit onderwerp wil meedenken.

² Wiskerke, a.w., 54.

³ *Zie Ref.*, 32, 357 (31 aug. 1957).

⁴ Zie K. Barth, *Gotteserkenntnis und Gottesdienst nach reformatorischer Lehre*, Zollikon 1938, 10. J.R. Wiskerke, a.w., 248, noot 51. Zie ook de Voorrede van de Tweede Helvetische Confessie (1566) bij W. Niesel, *Bekennisschriften und Kirchenordnungen der nach Gottes Wort reformierten Kirchen*, Zollikon-Zürich 1938, 22011. Het gaat hier over bestaand verschil – bij alle eendracht – in formulering van de leer, in gebruiken en ceremonieën.

⁵ Zie de sprekende citaten van Trigland en de Leidse professoren bij J.R. Wiskerke, a.w., 52/3, 250 (noten 76, 77).

⁶ **W**: de functies van de confessie betreft, moge ik verwijzen naar een opstel in de *Almanak FQI* 1983, 121-130.

⁷ B. Kamphuis, 'Reliëf', in *Ref.* 64, no. 1 (1 okt. 1988).

⁸ K. Schilder, *Heidelbergse Catechismus*, U, Goes 1949, 597603.

CHRISTELIJK-SOCIALE OVERHEIDSTAAK IN NEDERLAND

A.J. Verbrugh

Samenleving

*Langjarig medewerker van de Groen van Prinsterer-Stichting en gemeenteraadslid drs. Theo Haasdijk, schreef in **Jeugd en Politiek** van april dat het GPV geen consistente visie heeft in sociale zaken, in het recente verleden schoten verschillende GPV-politici tekort, bijv. op het gebied van armoedebestrijding en sociale zekerheid. Verder schreef Jos Debreczeny, wethouder (RPF/GPV) sociale zaken in Dantumadeel, in het **Ned. Dagblad** van 27 mei over enige sympathieke sociale gelegenheidsmaatregelen in zijn burgerlijke gemeente. Maar ook hij vraagt om een algemene visie.*

Iemand die in diepe schulden zit, langdurig **werkloos** is, onderaan een lange wachtlijst voor een medische **behandeling** staat, enz. is meer **geïnteresseerd** in een **gelegenheidsmaatregel** die hem helpt dan in een **algemene visie**. Toch willen we hier antwoorden op de klacht over het ontbreken van een **consistente visie**. Ten eerste omdat we ons als vroeger mede-ontwerper ook van de sociale richtlijnen van het **GPV** hierdoor aangesproken voelen. Ten **tweede** omdat de programmatisch verwante RPF, die een plan **voor** een manifest met het GPV opperde, zich wil profileren door christelijk-sociale voorstellen mals **toeslagen op minimuminkomsten**. Zulke voorstellen verdienen mijns inziens juist **van gereformeerden de volle, warme instemming** als blijkt dat de liefde tot de **zwakere** gevolg is van de geloofsvisie

tot God en tot Hem die **zijn** leven voor **ons** inzette (2 Petr. 1 : 7; 1 Joh. 3 : 16). En tenslotte omdat alle **beleidsmaatregelen** die echt zoden aan de dijk **zetten**, uit een visie moeten voortkomen. Ontbreekt de consistente visie, **dan** hangt het beleid in de lucht en praat **men** nu de een en morgen de **ander** na. Dit is geen christelijke presentatie.

Uit de scheppings- bestemming ontspringt sociale verbondenheid

We beginnen **hier niet** met een bespreking van de verhouding tussen **barmhertigheidsbetoon** van particulieren resp. **de kerken en barmhertigheid** die de overheid **bewijst**. Dit onderwerp is belangrijk, maar **wak Haasdijk aansneet** betreft vooral de visie op de overheidstaak met betrekking tot de sociale problemen.

Het sociale probleem waar de overheid voor **staat**, is dat de noodzaak van sociale samenhang en solidariteit in de samenleving moet **wor-**den gecombineerd met de wil om de arbeid in de samenleving zo goed en zo efficiënt mogelijk te verrichten (en aan de vraag van de markt te voldoen).

Om de combinatie van beide te verwezenlijken moet er een zowel moreel als materieel aantrekkelijke **zaak** zijn erkend, een publiek toekomstbeeld waarvoor allen zich gezamenlijk – en dus **ook** persoonlijk – **serius willen inzetten**. In de maatschappij volgens de Verlichting ontbreekt zo'n toekomstbeeld. Het geloof bij de meeste jongeren in een historische **vooruitgang** is verdwenen.

In het GPV is er altijd op gewezen dat het sociale gezicht van de samenleving radicaal opklaart als de mensen **zich** kunnen inzetten **voor** de blijdschap van een andere en betere **samenleving**. Daarvoor moeten zij niet in de eerste plaats hun **zelfbestemming, maar** hun scheppingsbestemming volgen. Dit betekent dat zij de samenleving moeten helpen ontwikkelen en in stand houden als **goede** rentmeesters in dienst en tot eer van de rechtvaardige en **barmhartige God** en Schepper. **Hij** gaat boven de **kosmos** uit maar met Christus als Middelaar is Hij ook nabij in liefde en **vertrouwen**. Het aanlokkelijken **stuw-**kracht gevende doel van een verenigd hierop gericht beleid is dat de kroon op alle werk een **lofzang** is. De **lofzang** wordt niet gericht tot een bewonderd menselijk leider, maar tot God, eeuwig Vader van Christus, die het werk door zijn **zegen** mogelijk maakt. **It** is een feest dat je in de bevolking publiek

kunt vieren. En bij de voorbereiding van een **gezamenlijk** feest springt de sociale verbondenheid met allen naar buiten. Dan help je de ander en probeer je **zijn** nadeel af te wenden.

Dit is de **kern van de christelijk-sociale** visie van het GPV en die is er altijd geweest.

De scheppingsbestemming werkt in Nederland nationaal

Voordat dit **kan** worden uitgewerkt op punten als **arbeidsparticipatie**, sociale zekerheid, aanmoediging resp. verantwoordelijkheid van burgers, hulpverleners en kerken, armoedebestrijding, minderhedenbeleid en veel andere vragen op dit gebied, moet er nog iets anders worden overwogen. Dit betreft de invloed van de internationale concurrentie op het sociale leven en dit is vandaag actueler dan 35 jaar geleden, toen Jongeling in de Kamer kwam.

Als het ideaal is dat de samenleving zich ontwikkelt **voor** de publieke eer van **God**, over weke **samenleving** praten we dan? Gaat het over de **Nederlandse** samenleving of over **een** samenleving die Europa of de gehele wereld omspant? **Overzichtschrjver** ds. J.J. Burger **vroeg** in *Nader Bekeken* van april wat het **GPV** nu moet **voorstaan** t.a.v. de economie in een **globaliserende** samenleving. Volgens **gangbare** opinies is het **vandaag** de tijd van internationalisering. Informatie, kapitaal en **goederen** bewegen snel en vrijelijk over de gehele aardbol. En de boodschap van de kerken **was** altijd al internationaal. Onze **blik** blijft niettemin primair gericht op de Nederlandse **samenleving**. De mensheid is door de Schepper één in afstamming gemaakt. Maar na hetgeen er bij de **zondeval** en het uitzwermen van de mensheid over de wereld allemaal is gebeurd, is zij in geestelijken in burgerlijk opzicht veel te verdeeld **geworden** voor het **samenbrengen** in een **grote** burgerlijke **samenwerkingsgemeenschap**. Als de **ontwik-**

keling moet plaatsvinden tot eer van de God van de Bijbel moet er hiervoor een 'geestelijke **infrastructuur**' **zijn**. Er moet een kerk zijn die het bijbelwoord zuiver **verklondt** en er moeten burgers zijn die **dit** toepassen. Kerken van dit type worden in Nederland **aangevonden**, maar zeker niet **overal** op de aarde. En in de **direct** aangrenzende gebieden van Nederland is de kerkelijke situatie **anders**. Er ligt dus voor de bedoelde kerken in de wereld een geweldig **zendings-** en **discussierein**. Maar dit neemt niet weg dat er vandaag buiten de **invloedssfeer** van deze kerken moeilijk kernen van activiteit voor de ontwikkeling van de samenleving met een publiek bijbels toekomstbeeld **kunnen** ontstaan. Men heeft daar **diepge-**wortelde andere tradities. Daarom ligt het voor de hand deze op **een** publiek toekomstbeeld **gerichte ontwikkeling** voorlopig **binnen** Nederland te begrenzen.

De publieke betekenis van de scheppingsbestemming **zou** al kunnen blijken bij de voorbereiding en uitvoering van het complex van **infrastructurele** werken **waarvoor** ons kabinet zich op zijn manier inzet, mals de Betuwe- en HS-lijn, de uitbreiding van Schiphol, openbaar **vervoer**, (gehoopte) concentratie van werken buiten de Randstad. Een door de overheid getoond **beseft** van de afhankelijkheid van **God** en van dankbaarheid voor welslagen kan het klimaat **van** de besluitvorming en het **constructief** meeleven rond deze **zaken** fundamenteel veranderen. Boven de tegenstellingen die zich voordoen, **tussen** groei en milieu, het belang van de een en de concurrentie van de ander, kan een **stuk** gemeenschappelijkheid van de voortgang van de samenleving onder de **Allerhoogste** kenbaar worden **en** teleurstellingen verzachten. En bijv. **op** gebied van het buitenlandbeleid kan ons relatief kleine land **een** duidelijker eigen geluid laten **horen**, en wijzen op de **noodzaak** dit eigen geluid te verdedigen en niet in de Europese Unie te laten verzwelgen door volkrijke

grotere, **lidstaten**. Meer ernst kan worden gemaakt met blijvende coalities **met** de Scandinavischelidstaten naast Benelux omdat Benelux onvoldoende gewicht heeft ten opzichte van de invloed **van** de **dominerende** Frans-Duitse tandem.

Een bijbels-christelijke oriëntering van het beleid sluit natuurlijk niet uit **dat** in dienst van God vanuit Nederland bepaalde economische activiteiten in het buitenland worden **ondernomen**. Maar **voor** een buitenlandse nationale samenleving werkt dit niet heel anders dan **een** ander wereldconcern, bijv. **Shell**, **Dow** of **McDonalds**. Het werkt **vooral** als een directe economische factor in het niet-openbare leven, zonder verbinding met een transcendente dimensie. Alleen als ook **door** de buitenlandse overheden bewust **een** christelijke ontwikkeling van de publieke samenleving **zou** worden beoogd, wordt het **anders**.

Het historisch-culturele verband van de naties

De mensheid is niet alleen **verdeeld** door godsdiensten, **maar** ook door talen en culturen (o.a. **omgangsstijlen**). Zie Deut. 32 : 8-9; **Hand.** 17 : 26-27. Ondanks de ontzaglijke vergroting van de communicatiemogelijkheden kunnen mensen die **elkaars taal niet** spreken, meestal moeilijk als gelijken samenwerken. Ook verschillen in **culturen** en **tradities** vormen barrières voor een samenwerking zoals we die graag zouden zien. Misverstanden en conflicten ontstaan als mensen die vasthouden aan **hun verschillende culturen**, elkaar te dicht moeten **benaderen**. Weliswaar kunnen culturen ook binnen een staat op belangrijke onderdelen verschillen. De doorsnee-bewoners van Roermond tonen andere **omgangsstijlen** **die** uit **Harlingen**. Maar wat ze wel gemeenschappelijk hebben, is hetgeen samenhangt met hun loyaliteit ten opzichte van de Nederlandse regering en wetgeving. Het is binnen **zo'n** historisch **cultuurverband** dat de christen-burgers

(en trouwens **alle burgers**) zijn ge-
roepen het publieke leven te rich-
ten op ontwikkeling van de samen-
leving tot lof van God. Daarvoor
moeten zij niet een geheel nieuwe
samenleving stichten, maar het be-
staande **cultuurverband conforme-**
ren aan Gods geboden voor het po-
litieke leven. Zij proberen niet al-
leen een religieuze omvorming **van**
de **toekomstloosheid** van de tegen-
woordige samenleving te bewe-
ken. Maar daarbij ontwikkelen en
beschermen zij ook het historisch-
culturele verband (de 'identiteit')
van deze samenleving. Die willen
zij vanuit hun dienst aan **God** im-
mers ontplooiën! Als zij die verlo-
ren willen laten gaan, lijken zij op
Abram die op **Gods gebod** alles ver-
liet en uit wie Israël **als** afzonder-
lijk volk is voortgekomen. Maar Is-
raël is de enige natie die zo ont-
stond. Andere volken en naties be-
stonden dikwijls al voordat **invloe-**
den vanuit het evangelie er hun
stempel op hebben gezet. Ook Ne-
derland is geen Israël, al hebben
sommigen dit vroeger wel ge-
droomd. Nederland **heeft** een eigen
geschiedenis, **zowel** van na als
vóór de Reformatie. De publieke
christelijke **ontwikkelingstaak** is
'christelijk-historisch' gericht, in
Nederland dus **christelijk-Neder-**
lands.

Wel horen we alom dat de **mondia-**
lisering en europeanisering juist ei-
sen dat we ons niet langer op het
kleine Nederland zullen richten.

Wie dit **toch** doet, geeft voedsel
aan nationalisme, hoogmoed,
vreemdelingenhaat en racisme. De
kans op conflicten tussen de staten
neemt dan **weer** toe.

Maar deze **kritiek** richt zich op een
onbeteugeld nationalisme, dat af-
gaat op ongecontroleerde emoties
van de volkswil of op het directe
belang van de eigen **groep**. De fout
van nationalisme is niet dat het op
de natie is gericht, maar dat het be-
weert autonoom te zijn en net als
het **Verlichtingsdenken** geen trans-
cendente norm erkent. De gerech-
tigheid en vrede die een **christelijk-**
nationale ontwikkeling zoekt, moet

er niet **alleen** zijn binnen de staten,
maar ook in de relaties tussen de
staten. Daarom **te** meer kan Neder-
land, en **geen** enkel land, **erbuiten**
dat de hoofdzaken van het beleid
duidelijk worden onderworpen aan
de eisen van de christelijke belijde-
nis. Want het gehele **wereld-**
mozaïek van staten is onderworpen
aan de opperste Koning der **volken**
(Opb. 18 : 3; 19 : 16). Bij elk goed
kabinetsprogramma dat wordt opge-
steld, **moet** dit tot **uitdrukking** ko-
men.

Sociaal beleid is nationaal

We willen het **overheidsbeleid** dus
graag zien gericht op de uitvoering
van de publieke kant **van** wat vaak
genoemd **wordt** het **cultuurman-**
daat, primair in Nederland. Als dit
in een **kabinetsprogramma** is opgeno-
men, betekent dit dat **we** in **Neder-**
land allemaal samen in hoofdzaak
op eenzelfde weg **vooruitgaan**,
waarvoor **God** publieke eer ont-
vangt. We worden daardoor meer
tot een burgerlijke **samenwerkings-**
gemeenschap **aaneengesmeed** dan
door het **perspectiefloze** beleid vol-
gens de liberale en **sociaaldemocrati-**
sche **voorschriften** van de Verlich-
ting.

Bij **sommigen** heerst niettemin de
gedachte dat sociale verbetering
vooral via **internationale** afspraken
en regels kan worden bewerkt.
Maar internationale **verdragsregels**
op dit gebied zullen waarschijnlijk
niet verder komen dan minimum-
voorzieningen, om de tegenstellin-
gen tussen de niveaus van sociale
voorzieningen in de landen niet ai-
te **groot** te laten worden. **Want** een
publieke sociale verbondenheid
kan zich binnen de mensheid of
binnen een **werelddeel** veel moeilij-
ker **vormen** dan binnen **een** staat.
Buiten de staat is er geen zaak die
het **burgerlijke** publieke leven van
de mensheid voldoende beheerst en
kan maken dat **daardoor** solidariteit
met alle **medelanders** ontstaat. **We**
doen zaken met een Italiaan uit Sy-
racuse of met een **hindoe** uit Alla-
habad, en waarderen hen, **maar we**

hebben weinig **gemeenschappelijk-**
heid. Wel kunnen **particulieren** en
kerkelijke instanties over verre af-
standen steun bieden in allerlei si-
tuaties. Maar hier gaat het over de
burgerlijke zaken **van** een politiek
voor allen. En daarbij kan een goed
christelijk-sociaal beleid binnen
ons land verder gaan dan internatio-
nale sociale bepalingen (bijv. over
arbeidsomstandigheden)eisen. Bin-
nen Nederland werkend en in de
wetenschap dat God hiervoor pu-
blieke eer zal ontvangen, zal men
eerder wat voor elkaar over heb-
ben. Dit kan een **stroomversnelling**
meebrengen in de sociale gevoe-
lens en in wetgeving en **bestuur** die
hieraan gestalte geven.

Hoe ver moet dit gaan in ons land?
Voor werkgelegenheid, zowel in
de vorm van winst opleverende ar-
beid als in de vorm van zorgtaken
ten dienste van de samenleving,
moeten steeds voorbereidingen ge-
troffen worden. De overheid moei
collectieve maatregelen niet schu-
wen als de vraag naar billijk betaalde
werknemers en diensten van
zelfstandigendoor bijvoorbeeld in-
ternationalisering en technologi-
sche **vernieuwing** met slimme ma-
chines te gering is. Zij **moet** bijv.
proberen in haar dienst permanente
arbeidsplaatsen te scheppen, waar-
op werkrachten die het bedrijfsle-
ven slechts tijdelijk kan gebruiken,
regelmatig kunnen terugvallen. In
de zorgsector en bij onderwijs
opleiding zijn veel arbeidsplaatsen
te vinden. **Ook** de (niet gemakkelij-
ke) **grondstoffen-** en **milieusparen-**
de reparaties van goederen die an-
ders naar de vuilverwerking wor-
den **afgevoerd**, kan tot nieuwe ar-
beidsplaatsen leiden. Daarbij zal
het overheidsapparaat de discipline
moeten kennen die voortkomt uit
de publieke motivering. De gemak-
zuchtigen, & **afremmers** en de re-
gelneven mogen bij de overheid
geen veilige functie vinden. Over-
heden **en hun** medewerkers **moeten**
weten dat zij moreel onkreukbaar
moeten zijn en zich daarbij gedra-
gen als **vertrouwensfiguren** die op
verzoek ieder willen steunen om

aan zijn of haar roeping in de maatschappij te voldoen. Aan een verandering van de manier van consumeren (en produceren) zal wel niet zijn te ontkomen. Ook milieu-effecten maken dit al nodig. Daarbij moet de overheid ervan uitgaan dat collectieve versobering voor de mensen minder ingrijpend is dan een versobering die de een zwaar treft en de ander ongemoeid laat. We hebben hiermee nog geen concreet beleid aangegeven. Uiteraard is het hiervoor ook niet de plaats. In het bovenstaande ging het erom te tonen dat het GPV inzake het overheidsbeleid wel degelijk een sociale visie kent. Dit kan Haasdijk volgens mij niet ontkennen. Ook hoop ik dat de RPF (zie boven) dit kan beamen. Want bij alle voorstellen voor een christelijk-sociaalprogramma behoort steeds dat de voorname punten onverbrekkelijk verbonden worden met het motief van de arbeid tot publieke lof van God door de mensen. Alleen maar sociaal zonder &ze verbinding is nog niet specifiek christelijk, schreef Kamerlid Schutte in het meinummer van Ons Burgerschap. Het tweede gebod van de naastenliefde van Mat. 22 : 39 is gelijk aan het grote en eerste gebod van de liefde tot God.

Losmaking

Aanvulling bij Zwolle-Centmm (p. 93): **F.H. Folkerts, geb. 19 mei 1954. Pred. te Gorinchem en Lan-gerak 10 april 1980. Stadskanaal 26 aug. 1984. Zwolle-C. 22 mei 1994. Adres: Ravelstr. 9, 8031 DC, ☎ (038) 454 70 72, postr. 2798062. (Half juli Krommerijn 10, 8032 AC Zwolle-Centmm.

Ds. Folkerts is losgemaakt van de kerk te Zwolle-C. en hem zijn tot 28 september 1998 de ambtelijke bevoegdheden ontnomen.

Deputaatschap huwelijksformulier

De Generale Synode van Berkel en Rodenrijs 1997 heeft een nieuw huwelijksformulier vrijgegeven voor gebruik in de kerken. Tevens werd een studiedeputaatschap ingesteld dat reacties vanuit de kerken moet verwerken. U kunt tot 1-1-1998 uw opmerkingen en suggesties sturen naar: Mevr. M.J.A. Zwikstra-de Weger, Narcisstraat 39, 3333 GX Zwijndrecht (E-mail: A.Zwikstra@it-organisatie.nl).

Adreswijzigingen e.d.

Assen-Zuid * Scriba: A.J. Kruizinga, Bremstraat 257, 9404 GD, ☎ (0592) 317193 (pag. 66).

Dronten * Scriba (breed): W. Oosterhoff, Dukaat 1, 8253 BZ, ☎ (0321) 380368 (pag. 102).

Rotterdam Hillegersberg-Schiebroek * Kerkenraad: Larikslaan 215, 3053 LD. Scriba: B.M. Balk, ☎ (010) 4613490 (p. 146).

Ten Boer * Kerkenraad: Postbus 11, 9790 AA. Scriba: W. Wildeboer, Gaykingastraat 20, 9791 CH (pag. 37).

Vroomshoop * Scriba: J. Hagens, Van Stolberglaan 26, 7681 GC, ☎ (0546) 645084 (pag. 84).

Uit de kerken

Zwolle-Zuid * Scriba: E. de Vries, Van der Schuerenmarke 14, 8016 MA, ☎ (038) 4654641 (pag. 93).

Verenigingen e.d. * Gereformeerde Studenten Vereniging te Amsterdam: Jacolien van Lente, praeses. Aart-Wh Werkman, abactis. Nelleke van Laar, fiscus. Alice Scherff, assessor. Abactiaat: Achtergracht 31-E, 1017 WN (pag. 226).

Verenigingen e.d. * Gereformeerde Studenten Vereniging te Delft: Klaas Beute, praeses. Erik Kruizinga, abactis. Jan Wolter Oosterhuis, fiscus. Maarten Neelis, assessor. Abactiaat: Postbus 3079, 2601 DB Delft, ☎ (015) 2616071 (pag. 225). Verenigingen e.d. * Gereformeerde Studenten Vereniging te Groningen: Remco van der Molen, praeses. Yashmin Buikema, abactis. David Renkema, fiscus. Fokko Oldenhuis, assessor I. Dineke Tigelaar, assessor II. Abactiaat: Postbus 2628, 9704 CP Groningen, ☎ (050) 5732664 (pag. 225).

Deputaten Generale Synode * Deputaten huwelijksformulier: Mevr. M.J.A. Zwikstra-de Weger, p/a Narcisstraat 39, 3333 GX Zwijndrecht (E-mail: A.Zwikstra@it-organisatie.nl).

(Zie ook Uit de kerken pag. 767)

Geslaagd!

Geef de **Ronald-trilogie** van Ali C. Drost-Brouwer
Van f 36,95 voor
maar f 17,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Postbus 25 - 4460 AA Goes - Telefoon 0113-215591

NOGMAALS: DE 'ZEGENENDE OUDERLING'

P. Groenenberg

K kerk in orde

Reactie

In De *Reformatie* (jrg. 72, p. 577) schreef ik een artikel over het besluit van de Generale Synode van Berkel en Rodenrijs 1996 inzake de zgn. zegenende ouderling. Via de redactie van De *Reformatie* ontving ik **sen** reactie op dat artikel van mr. F.W. Houtman te Bilthoven. Hij heeft **met name** kritiek op de status van de door mij gegeven toelichting op het synodebesluit. Ik wil op verzoek van de redactie kort ingaan op zijn kritiek.

De kritiek van Houtman

Houtman is van mening dat mijn handelwijze – een artikel schrijven waarin een synodebesluit wordt toegelicht (als oud-synodelid en lid van de commissie die het besluit over de 'zegenende ouderling' voorbereidde) – 'kerkrechtelijk niet door de beugel' kan. De synode van Berkel heeft mij immers geen opdracht gegeven het betreffende synodebesluit 'toe te lichten, te verklaren, te precisieren en/of uit te leggen, al naar gelang van de vragen uit de kerken'. Houtman heeft in de Acta een dergelijke opdracht niet gevonden.

Volgens Houtman bestaat er geen behoefte aan preciseringen *ex cathedra* van voormalige synodeleden'. Het gevaar van hiërarchie dreigt als voormalige synodeleden besluiten **gaan** interpreteren: 'Een vorige generatie heeft in de jaren '40 gestreden tegen de hiërarchie van meerdere vergaderingen. Wie de suggestie wekt dat individuele afgevaardigden na de sluiting van de synode nog op haar gezag kunnen spreken, haalt de hiërarchie langs een achterdeur weer binnen'.

Reactie op de kritiek

Graag wil ik bij dezen de indruk

wegnemen als zou mijn artikel geschreven zijn op gezag van de synode.

Ik benadruk dat mijn artikel in De *Reformatie* niet meer en niet minder de status heeft van een **artikel**. Geschreven op persoonlijke titel. Naar aanleiding van vragen die mij telefonisch en schriftelijk gesteld zijn door kerkenraden/kerkenraadsleden, die bezig waren met de bestudering van de Acta.

Ik zie niet in waarom ik op dat soort vragen geen antwoord mag proberen te geven. Ik zie ook niet in waarom ik dat niet zou mogen doen in een artikel, als blijkt dat een aantal vragen **betrekking** heeft op dezelfde zaak. Als maar vast staat dat mijn antwoord niet in de plaats van het synodebesluit komt. De kerken hebben uitsluitend te maken met het besluit.

Terecht schrijft Houtman dat synodebesluiten in zichzelf duidelijk moeten zijn. Maar de praktijk is helaas soms anders. Dat blijkt bijvoorbeeld als een synode via bezwaarschriften een besluit van haar voorgangster moet gaan interpreteren: niet elke afgevaardigde leest hetzelfde in een genomen besluit.

Ook deputaten worden soms geconfronteerd met vragen over de betekenis van bepaalde besluiten (bijvoorbeeld besluiten over de kerkelijke eenheid).

Deputaten mogen dan hun uitleg geven, maar blijft staan: het besluit zelf is geldig.

Het valt me overigens op dat Houtman reageert op het door mij geschreven artikel in De *Reformatie*, dat geen andere inhoud heeft dan wat ik destijds – toen de synode nog vergaderde – heb geschreven in de regionale *kerkbode Midden-Nederland*. Ik heb in de rubriek 'Groene Berkeltjes' destijds het be-

sluit weergegeven; ik deed dat niet anders dan door anderen in andere onder ons verschijnende periodieken is verwoord. Ik heb geen andere interpretatie gelezen van dit besluit als ik heb gegeven in het door Houtman gewraakte artikel. Later heb ik in genoemde *Kerkbode* in de rubriek 'Geloof 't nu' opnieuw een artikel geschreven over het besluit van Berkel inzake de zegenende ouderling.

Is het kerkrechtelijk onjuist in kerkelijke periodieken 'synode-impressies' te geven? Om besluiten van een synode toe te lichten? Zoals dat al vele jaren gebeurt?

Ik meen van niet.

Als maar vaststaat dat niet de artikelen en/of de toelichting op besluiten rechtsgeldigheid hebben.

Ik kan me heel goed vinden in de volgende zin uit de reactie van br. Houtman: 'Het staat ieder kerklid vrij om een mening over de synodebesluiten te hebben en uit te dragen, al zou het oud-synodeleden sieren de eigen verantwoordelijkheid van de kerken te respecteren door daarin terughoudend te zijn'.

Ik heb niet anders gedaan dan wat Houtman in het eerste deel van deze zin schrijft.

Ten aanzien van het **tweede** deel van de zin wil ik opmerken: het siert alle kerkleden de eigen verantwoordelijkheid van de kerken(raden) te respecteren. Die eigen verantwoordelijkheid verdwijnt m.i. niet als iemand een mening heeft over een synodebesluit en die mening uitdraagt.

Bovendien moeten we ook deze verantwoordelijkheid bij de kerkenraden laten dat zij – indien zij dat willen – nadere informatie mogen vragen over genomen besluiten bij wie die kerkenraden dat willen.

VAKANTIE IN FRANKRIJK: MARIA-VERERING EN EER VOOR MARIA

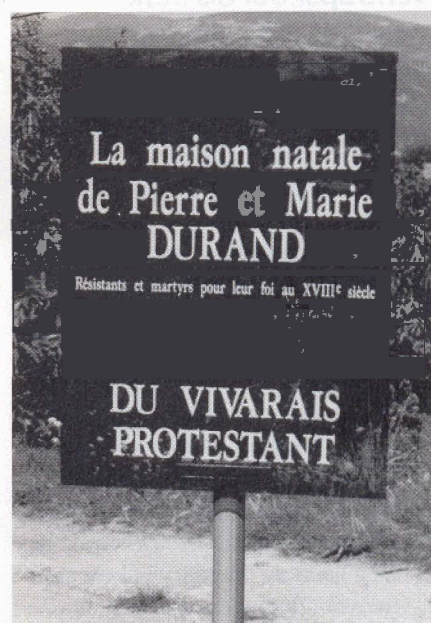
Andries van den Berg

Ardèche – Vakantiegangers komen soms voor verrassingen te staan, maken onverwachte en opmerkelijke dingen mee. Het is de charme van vakantie-vieren. Vorig jaar trok de naam Maria tweemaal onze aandacht. De eerste Maria is ervaren Frankrijkgangers wel bekend, al was het maar omdat de meeste winkels dicht zijn: op 15 augustus Maria Hemelvaart. De tweede Maria kwamen we onverwacht tegen in de binnenlanden van de Ardèche: het geboortehuis van Marie en Pierre Durand. Marie zat om haar protestantse geloofsovertuiging aan het begin van de 18e eeuw maar liefst 38 jaar gevangen en haar broer Pierre werd om zijn geloof gedood. Zo bepaalden Maria-verering en eer voor Maria – en haar broer – ons bij een stukje kerkgeschiedenis.

Eén regeltje in een prachtige en kleurrijke folder over de Ardèche bracht ons op het spoor: 'Musée du Protestantisme (Pranles)'. Vakantiegidsen brachten ons niet verder, maar uiteindelijk kwamen we toch aan de weet waar Pranles lag. We moesten naar Privas, dan naar Pranles en het museum was in de buurt van het gehucht Le Bouschet, in het noordelijke deel van de Ardèche. Merkwaardig eigenlijk, dat deze mooie streek werd genoemd naar de rivier die helemaal aan de zuidzijde van deze 'région' zijn spectaculaire spoor door de kalkrotten trekt en jaarlijks tienduizenden bezoekers ziet passeren. Hoe anders is de weg naar Le Bouschet. Door Privas heen, een stadje

dat tegen enkele bergen is aangevlijd, rijden we langs landerijen en boomgaarden naar Pranles. Na Pranles worden de wegen smal en bochtig en voor een tegenligger moet je – als je die al tegenkomt – de berm in. We rijden door Le Bouschet, een paar huizen maar, en komen via een nog smallere weg uiteindelijk bij het museum aan. Daar, in de binnenlanden van de Ardèche en midden in het zo rooms-katholieke Frankrijk, verwijst een modern, eigentijds bord ons naar 'La maison natale de Pierre et Marie Durand. Résistants et martyrs pour leur foi au XVIIIe siècle', het geboortehuis van Pierre en Marie Durand, verzetslieden en martelaars om hun geloof in de 18e eeuw.

Kerk w ereldwijd

Een modern bord verwijst naar een klein, maar belangwekkend museum: het geboortehuis van Pierre en Marie Durand, verzetslieden en martelaars om hun geloof in de XVIIIe eeuw.

Een gastvrije diacones

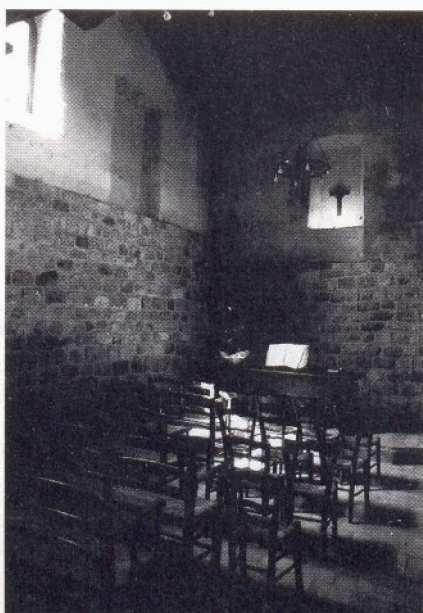
We lopen omhoog. Het museum blijkt een oude, gerenoveerde 15e-eeuwse boerderij, tegen de berghelling aangehuwd, met trappen en binnenplaatsen, zodanig gebouwd, dat boerderij en stallen goed te verdedigen waren tegen vijandige roversbenden, die het land na de 100-jarige oorlog (...) afstroopten. De zon schijnt, de lucht is helder en naar het oosten kijkend hebben we een mooi uitzicht over het dal van de Evrieux en verderop ontwaren we de contouren van de Alpen. We worden ontvangen door een hartelijke en gastvrije diacones, die onmiddellijk in de gaten heeft dat we Nederlanders zijn en ons in hei Duits aanspreekt. Later maakt deze goedlachse, bejaarde vrouw een

grapje, als ze vertelt dat ze twee Nederlandse woorden kent: 'kerk' en 'keuken'. We grappen terug dat het de **twee** belangrijkste woorden in een mensenleven zijn: je krijgt er geestelijken lichamelijk voedsel...

Schaapskooi als kerk

De rondleiding begint in de schaapskooi, die vroeger en nu nog steeds wordt gebruikt als **kerkzaal**. Iedere **zondagmorgen** wordt hier Gods Woord verkondigd. Tot onze verrassing worden we met behulp van een cassetterecorder in de Nederlandse taal toegesproken en krijgen we een heldere uitleg over de geschiedenissen die zich in deze streek, en op deze boerderij, hebben afgespeeld. Het museum vertelt op boeiende wijze over het leven van **Pierre** en **Marie Durand** en laat zien hoe zij in het **begin** van de 18e eeuw leefden. **Bouwkundig** gezien heeft de boerderij enkele slimme voorzieningen, die erop duiden dat het huis toebehoorde aan een welgestelde burger. Dat **klopt ook wel**, want vader **Etienne** was een **gezien** persoon, een **deskundig** financier en consulaire secretaris. Hij was belast met het innen van de lasten en belastingen bij de eigenaars van de landerijen en een gelovig man, die in 1696 in de sluitsteen van de **grote** open haard van de keuken de woorden: 'Loue soy Dieu' (God zij **geloofd**) liet graveren. Hoe spannend de tijden van **gevolgsvervolg**ing waren, blijkt wel uit het feit dat in de vloer van de keuken een voor het oog onzichtbare schuilplaats werd gebouwd. De geschiedkundige kamer van het museum vertelt het verhaal van de Franse kerkgeschiedenis en de moeitevolle onderdrukking van de protestanten. In de Vivarais, de oude **naam** voor de **Ardèche**, waren het de predikanten Antoine Court en later Pierre Durand, die de protestantse kerken oprichtten. In de 17e eeuw waren er maar liefst 86 protestantse kerken en kerkjes in de Vivarais, die als uitgangspunt

De schaapskooi, in vroeger eeuwen rustplaats voor schapen en lammeren en op zondag plaats van samenkomst, is nu ontvangstruimte voor bezoekers. Op zondagmorgen wordt nog altijd een kerkdienst gehouden.

kozen: 'Le pur Evangile ainsi que l'autorité souveraine de l'Ecriture', het zuivere Evangelie alsmede het soevereine gezag van de Schrift. Oude bijbels en psalmboeken vindt men hier en in de **keuken** terug. Daaronder een prachtige Bijbel die in 1669 in Amsterdam werd **gedrukt**.

Vervolgelingen

Om het leven van **Pierre** en **Marie Durand** te kunnen plaatsen, moeten we ons kort verdiepen in de geschiedenis van het Franse protestantisme.

De Reformatie in **Frankrijk** kwam in de eerste helft van de 16e eeuw op gang. Door de **invloed** van **Luther** en **Calvin** ontstonden groepen gelovigen die braken met de roomse **kerk**, en al in 1534 vonden de eerste vervolgingen plaats. Vanaf 1555 **werden** gemeenten gesticht en al snel verbreidde de nieuwe leer zich. Omstreeks 1560 waren er meer dan **duizend** gemeenten met ongeveer twee miljoen leden, vooral in het zuiden van **Frankrijk**. In 1559 vond in Parijs de eer-

ste synode plaats, die een geloofsbelijdenis aanvaardde die hoofdzakelijk op Calvin was geïnspireerd en later bekend is geworden als de Geloofsbelijdenis van La Rochelle.

Na het mislukken van het Overleg van Poissy in 1561, waar katholieke en protestantse theologen niet tot overeenstemming **kwamen**, ontstonden vervolgingen en godsdienstoorlogen, en werd het protestantisme gezien als een verkeerd geloof en een uitdaging van het koninklijk gezag. Protestanten **werden** systematisch vervolgd en **complete** bloedbaden onder hen aangebracht. De **bekendste** daarvan was wel de Sint Bartholomeusnacht.

Na 1572 nam het aantal protestanten sterk af, mede een gevolg van de hevige **godsdienstoorlogen**, die tot 1577 duurden. In het zuiden van **Frankrijk** bestond vanaf 1572 enige tijd een protestantse republiek, die zich verzette tegen het **koninklijk** gezag, over eigen **troepen** beschikte en wetgevend en bestuurlijk gezag uitoefende. De troonsbestijging van Hendrik IV, een protestantse vorst die tot het katholicisme overging, leidde tot beëindiging van de godsdiensttwisten en door middel van het Edict van Nantes (1598) **verkregen** de protestanten bepaalde rechten, maar werd de uitbreiding van het protestantisme praktisch onmogelijk **gemaakt**.

Werd onder Hendrik IV het Edict redelijk toegepast, onder **Lodewijk XIV** namen de vervolgingen een **georganiseerde** vorm aan en was het minste voorwendsel **volgende** om scholen en kerken te sluiten. Toen Lodewijk XIV in 1685 het Edict van Nantes verving door het Edict van Fontainebleau werden kerkdiensten en godsdienstondericht verboden, predikanten **kregen twee** weken de tijd om het land te verlaten en gewone gemeenten werden verboden te emigreren. Toch schat men het aantal naar het buitenland gevluchte protestanten op zo'n 300.000.

De laatste, vaak geïsoleerd levende gemeenten werden met geweld **ver-**

plicht tot de katholieke **kerk over te** gaan. Deed men dat niet, dan wachtte de doodstraf, de gevangenis of de galeien. Dit alles kon **toch** niet verhinderen **dat** geheime **sa-**menkomsten 'in de woestijn' **wer-**den gehouden en dat enkele rondreizende predikanten, met gevaar voor eigen leven, **hun** werk bleven doen. Tussen 1688 en 1715 **kwa-**men de protestanten in de **Céven-**nen in gewapend verzet tegen het koninklijk gezag. Een grote **troe-**penmacht was nodig om deze **Ca-**misards te gronde te richten. Pas in de **loop** van de 18e eeuw braken **rustiger** tijden aan en werden in het geheim synodes gehouden. De laatste predikant die tot de strop werd veroordeeld, werd in 1762 opgehangen en de laatste Hugenoten werden in 1775 vrijgelaten: In 1787 verleende het Edict van Tolerantie de protestanten **hun** burgerlijke rechten en twee jaar later werd de godsdienstvrijheid geproclameerd. De protestanten waren echter tot een kleine groep gereduceerd. In 1875, dus een eeuw later, telde Frankrijk 700.000 protestanten.

Pierre en Marie

We **keren** terug naar **Pierre** en **Marie Durand**. **Pierre** wordt **in** 1700 geboren, zijn zus **Marie** **in** 1711. **Pierre** vlucht in 1719 naar Zwitserland **waar** hij studeert aan het Franse seminarie te **Lausanne**. In 1721 keert hij terug en wordt **predikant**, waarna hij één van de motoren wordt achter de heroprichting van de kleine kerken in de **Vivaraïs**. In 1724 verzwaart Lodewijk XIV de straffen voor de protestanten en dan wordt het leven voor de familie Durand heel gevaarlijk. In 1729 wordt **vader** Etienne gearresteerd en opgesloten in het fort **Brescou** **in** de baai van Agde aan de Middellandse Zee. Een jaar later volgt de **arrestatie** van **Marie**, op dat moment negentien jaar oud. Zij wordt overgebracht naar de Tour de **Con-**stance in **Aigues-Mortes**, waar zij 38 jaar in gevangenschap verblijft

en zich dapper tegen haar gevangenneming verzet. In 1732 volgt de arrestatie van **Pierre** nabij Vemoux. Hij wordt op transport gesteld naar Montpellier, waar **hij** ter dood **wordt** veroordeeld. Op 22 april 1732 wordt hij op het **exercitieterrein** opgehangen. **Terwijl** hij naar het schavot wordt geleid zingt hij psalmen. Twaalf tamboers, gehinderd door de regen, **kunnen** zijn **gezing** niet overstemmen. Vanaf 1760 wordt de tolerantie ingevoerd, maar het duurt tot 1768 eer **Marie Durand** haar **vrij-**heid **terugkrijgt**. Ze gaat terug naar haar **geboortewoning** en woont daar de laatste acht jaar van haar leven, tot haar dood in 1776. In het **museum** wordt aan de verschillende aspecten van haar **leven** aandacht besteed. Ze werd gevangen genomen omdat haar **broer** predikant was. Ze getuigde van haar geloof in Christus en weigerde zich tegenover de **koning** schuldig te verklaren. Op een lijst van **gevangenen**, hangend in een van de **vitri-**nes, staat **achter** haar naam 'sa croyance **toujours la même**', haar **geloof** is nog altijd onveranderd. **Marie** schreef **brieven naar** de kerken in de **Vivaraïs** waarin ze opriep tot christelijke naastenliefde. Na haar terugkeer te Le Bouschet beleefde ze moeilijke jaren, berooid en met een rijkstoelage van 200 **Li-**vres amper in staat om te leven en niet te sterven van de honger. **On-**danks dat alles bleef zij geloven in haar Heer en Heiland. Wandelend door dit kleine, maar fascinerend museum, middenin een rooms-katholieke wereld, herleeft de geschiedenis van het protestantisme in **Frankrijk** en eren we in **Marie Durand** de God **van** hemel en aarde, die door nacht en **storm-**gebruus heen mensen als de **Du-**rands wilde gebruiken om Zijn Kerk **in stand** te houden.

Maria Hemelvaart

Enkele dagen later is het **Maria** Hemelvaart. In Frankrijk is dat wat wij een erkende kerkelijke feestdag

noemen. Jaren geleden waren op deze dag alle winkels en banken gesloten, maar dat is wel iets minder geworden. Niettemin, de vakantie-ganger zij gewaarschuwd: op 'Assomption', 15 augustus, **komt** u meestal voor een gesloten deur. De hemelvaart van **Maria** doet **maar** weinig Fransen **besluiten** ter kerke te gaan. De meesten gaan met hun gezin een dagje uit, met achter in de auto veel proviand en een barbecue. Slechts **weinig** herinnert aan een kerkelijk feest. Het bekende Franse dagblad **Le Fi-**garo wijdt er ditmaal een commentaar aan en huurt **daarvoor** een pater in. Wat hij over **Maria** Hemelvaart schrijft is veelzeggend. **Nadat** hij heeft aangegeven welke rol de roomse kerk **nog steeds** speelt, komt hij bij de kern van dit feest: 'De **kerk** stelt een vrouw ten voorbeeld, maagd en moeder tegelijkertijd. **Een** vrouw die zich vanuit een verouderde achtergestelde positie openbaarde als aantrekkelijk en boeiend voor miljoenen personen'. Verheugd meldt de pater vervolgens dat de jonge generatie in **gro-**ten getale is vertegenwoordigd **te-**midden van bedevaartgangers te Lourdes en **Compostella** (Spanje). Vele jongeren zullen de paus ontmoeten tijdens een ontmoeting in het **Italiaanse Lorette**. De **schrijver** weet al **wat** de paus hen zal **zeg-**gen: 'Steeds zal hij ze **herinneren** aan de onveranderlijke universele principes: rechtvaardigheid, respect voor het leven, de waarde van het je ergens voor inzetten'. Dan vervolgt hij over **Maria** Hemelvaart met het volgende: 'Bet feest van vandaag laat duidelijk blijken, dat het maagdelijke vlees van **Maria**, dat aan Jezus Christus zijn lichaam en zijn bloed heeft gegeven, is ontkomen aan het lot van alle mensen. Zij heeft noch de dood noch de **verdorvenheid** gekend. Zij **is** op mysterieuze wijze van het leven naar de eeuwigheid overgegaan. **Maria** Hemelvaart laat eenvoudigweg duidelijk zien, dat het vlees **belangrijk** is. **Door** met **na-**druk te blijven stilstaan bij bijbelse

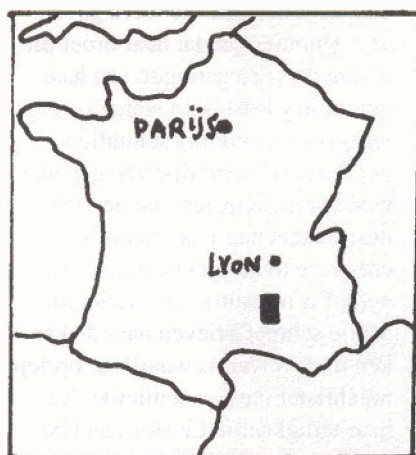

gronden hiervoor loopt men het ge-
vaar te vergeten, dat de belofte
 Messias in het **vlees is gekomen**.
Het christendom is **een** godsdienst
 waarin het vlees **een belangrijke**
 plaats inneemt. Het menselijke li-
 chaam van Maria, dat van **God Je-**
 zus Christus ontving, verdient deze
 bijzondere plaats. Men kan zich **niet-**
 temin **verbaasd** afvragen: waarom
 deze bevoorrechte positie? Waarom
zou Maria gespaard moeten **zijn**, ter-
 wijl de zonde **van het begin** af aan
 onze leefregels **heeft** beïnvloed? in
 feite **moeten we** de **vraag** omdraai-
 en. Het gaat niet om **een** bevoorrech-
 te positie. Maria is **niet** de **enige**.
Maar ze is de eerste. **Onze** gemeen-
 schappelijke bestemming is de over-
 winning. Maria deelt daarin zoals
 wij geroepen zijn en daaraan deel
 hebben. Zij is evenzeer een van ons
 zoals wij allen een gemeenschappe-
 lijke bestemming hebben. De op-
 roep aan iedereen om heilig te leven
 is de norm. **De zonde en het kwaad**
zijn uitzonderingen, inbreuken op
 die **norm**. **Ons** lijdende vlees zal ver-
 geving kennen, die **geneest**. Het zal
 gezuiverd **worden**, **tot** rust komen.
 De hemel is ons **vaderland**. Ons
 voorafgegaan zijnd, verkondigt Ma-
 ria deze **hemelse boodschap**, **dat alle**
gedoopten zullen delen in de over-
 winning.'

Aldus deze pater in *Le Figaro*.

Marie versus Maria

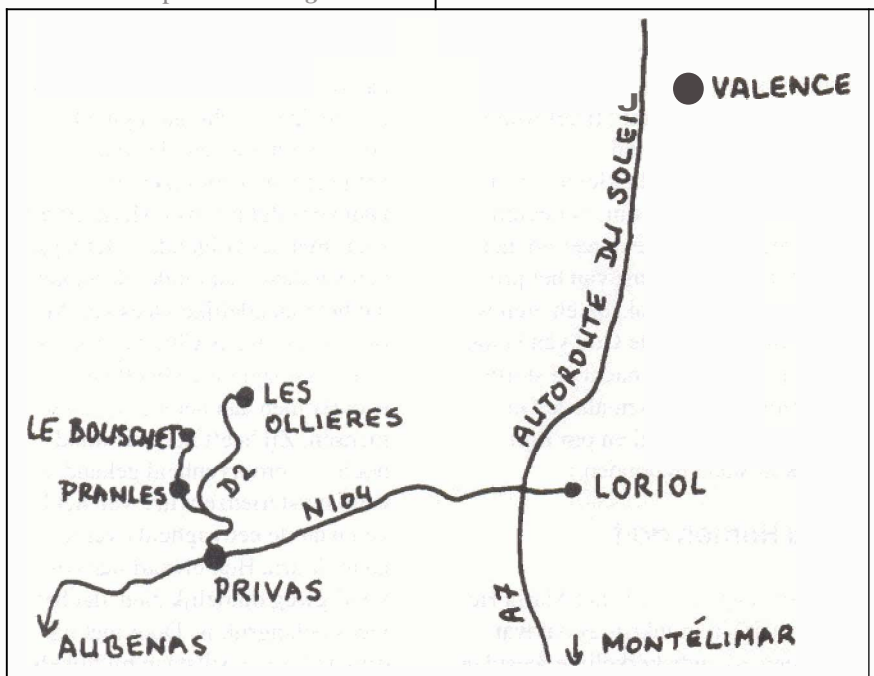
Een veelzeggende boodschap over
 de **roomse leer met zijn Maria-ver-**
ering, mystiek en onjuiste doop-
 leer. **Frankrijk viert** jaarlijks het
 feest van 'la Sainte Marie', onder-
 deel van een **kerkleer** waartegen
Marie Durand, haar broer en zove-
 le anderen hebben gestreden en
 waarvoor ze hebben geleden en als
 martelaars zijn gestorven. **Marie**
versus Marie, **Maria-verering** ver-
 sus eer en respect voor die in
 Frankrijk **zo onbetekende Maria**.
Wie zó handelt, zal nimmer **ve-**
 len (Ps. 15 : 5 onber.).

Bezoekersinformatie

Het 'Maison de Pierre et
 Marie Durand' is geopend
 van 1 april t/m 15 juni en
 van 15 september tot 1 no-
 vember op zaterdagen en
 zondagen van 14.30-18.30
 uur. Van 16 juni t/m 14 sep-
 tember elke dag van 10.00-
 12.00 uur en van 14.30-
 18.30 uur (behalve op zon-
 dagmorgen).

Route: Autoroute du Soleil,
 afslag Loriol (tussen Valen-
 ce en Montelimar) en dan
 via de N 304, de N 104 en
 de D 2 richting Privas. In Pri-
 vas de D 2 volgen in de
 richting Les Ollières.
 Na de bergpas 'Le Moulin
 a Vent' linksaf de D 344
 richting Pranles en dan de
 borden 'Monuments histori-
 ques et sites Le Bouschet
 de Pranles: Maison de
 M. Durand (Musée du Pro-
 testantisme)' volgen. Ook
 vanuit andere richtingen
 dient men via Privas te rij-
 den,
 Voor inlichtingen en afspra-
 ken buiten de openingstij-
 den (minimaal vijf dagen
 tevoren): ☎ 75642274.
 (Gegevens onder voorbe-
 houd.)

M

meegelezen

Is het fijn om te geloven?

Koers wijdde op 30 mei jl. een breed artikel aan 'refo-jongeren'. **Jan Baaijens**, reformatorisch godsdienstleraar in Goes, heeft grote zorgen over hun geestelijke ontwikkeling. Hij ziet ze kopje-onder gaan, vooral omdat ze **geen** lichtende voorbeelden hebben aan wie ze **kunnen** zien wat geloven betekent. Koers sprak daarover met **Johan de Jong**, **Sjoerd de Haan** en **Nico Belo**, mensen die actief zijn in het jeugdwerk in de Gereformeerde Gemeenten, de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Bond.

Belevenis

Sjoerd de Haan van de CGJO gelooft dat de kerkdienst moderner aangekleed moet worden: 'De huidige vorm is voor jongeren niet aantrekkelijk. Hierover moet nagedacht worden. **Dan** denk ik bijvoorbeeld aan muziek. Het zou goed zijn, als er ruimte komt om naast de Psalmen ook andere liederen te zingen'.

(...)

Volgens **Nico Belo** moet de kerkdienst een *belevenis* worden. **Dat** betekent niet dat er elke zondag een jeugddienst op het programma moet staan. 'Er moet **wat** gebeuren tijdens de kerkdienst. **Een** jongere moet denken: "Hier kan ik niet omheen, de dominee heeft het over mij!" Ik noem dat: ophoren. Je ziet wel eens dat jongeren met hun hoofd op de bank voor zich liggen. De jongeren moeten **zó** aangesproken worden, dat ze omhoog komen.'

'Voor predikanten is dat geen geringe opgave. Ze preken voor een publiek met mensen van acht tot tachtig jaar. Er zijn predikanten die met dit probleem worstelen. Ze proberen de juiste toepassingen te vin-

den voor jongeren. Soms mislukt dat. Op zich is dat helemaal niet erg. Je merkt bij deze predikanten dat **het écht is wat ze willen** overbrengen.'

'Ik moet ook zeggen dat er predikanten zijn die dit **niet** proberen. Hun preken lijken meer op colleges theologie. Daarmee spreek je niet snel jongeren aan.'

Zichtbaar

Jan Baaijens: 'Ik geloof dat het belangrijk is, dat jongeren iets in ons zien, dat hen aantrekt. De jongeren kijken naar ons! Daarom is een zichtbaar en levend geloof van groot belang'. Jan vindt overigens wel dat we rekening moeten houden met de cultuur waar jongeren nu in leven.

Hij is bijvoorbeeld van mening dat jongeren van nu behoefte aan persoonlijke aandacht hebben. 'Je moet hun vertrouwen winnen en ze aandacht geven. Vervolgens moeten we aansluiten bij hun problemen. En dan geef je ze liefde. Zo krijgen de jongeren hoop en een goed beeld van wat geloof inhoudt. In de Bijbel zie je dat Jezus ook zo te werk gaat.'

Johan de Jong vindt ook dat christenen iets moeten uitstralen. 'Het moet voor de jongeren duidelijk zijn dat het fijn is om te geloven. Dat moet niet alleen blijken in de gesprekken die je met ze hebt, maar ook in je manier van leven. Je moet je afvragen: "hoe ziet een jongere mij?" Jongeren moeten je kunnen vertrouwen. Als je betrouwbaar bent, durven ze naar je toe te komen.'

Ouders

Volgens **Jan Baaijens** speelt de opvoeding en de houding van de ou-

ders ten opzichte van het geloof een grote rol. 'Veel ouders laten een grote taak liggen. Het gebeurt te weinig dat ouders samen met hun kinderen bidden. Dan bedoel ik niet bidden met z'n allen, maar bidden van één ouder met één kind. Zo kan een kind in het hart van z'n vader of moeder kijken. Als een ouder op zo'n manier open is, ziet een kind tegen welke problemen zijn vader of moeder aanloopt. Maar een kind ziet ook, dat de ouders geloven in God en liefde hebben voor God en persoonlijke aandacht hebben voor hen.'

'Het moet ook duidelijk zijn, dat ouders willen leven tot eer van God. Dat ze het heil van de naaste willen zoeken. Jongeren die in hun puberteit de verkeerde kant op gaan, komen uit allerlei verschillende kerken. De kerkelijke ligging maakt echt geen verschil. Wat wel verschil uitmaakt, is uit welk gezin ze komen.'

'Er zijn ook ouders die denken: "het komt op den duur toch wel goed". Die zijn te weinig met hun kinderen bezig. Dat merken jongeren snel genoeg.'

Praten

Sjoerd de Haan is het hiermee eens. 'De manier van opvoeden heeft z'n weerslag op de jongeren. Er wordt door ouders te weinig gesproken over het geloof. Het lijkt alsof de beleving minder is geworden,' zegt hij. 'Het geloof en de kerk zijn een flink eind naar de rand van de samenleving geschoven. Dat maakt een gesprek over het geloof moeilijk. Daarom denk ik dat kerken opvoeders zouden moeten ondersteunen. Natuurlijk kost dat veel tijd, maar die support is nodig.' **Johan de Jong** is wat voorzichtiger:

'Veel ouders vinden het ontzettend moeilijk om persoonlijk met hun kinderen over God te spreken. Ze worstelen ermee, want ze zijn dat van huis uit ook niet gewend. Dat merken we ais we het land ingaan om avonden over de christelijke opvoeding te organiseren. Ik vind niet dat je alle ouders over één kam mag scheren. Maar het is natuurlijk niet goed als ouders op maandag een totaal ander leven leiden dan op zondag.'

Levende preken

Windstreken van juni 1997 interviewt ds. C.G. Geluk, die ongerust is over de voortgang van de gereformeerde traditie. Ondanks jaren catechisatieën preken weten veel jongeren niet veel van de gereformeerde leer.

Hoe verklaart u het gebrek aan kennis onder jongeren?

'Vroeger werd er meer accent gelegd op de leeraspecten van de gereformeerde traditie. De huidige generatie jongeren is meer ervaringsgericht. Ze hebben behoefte aan een gemeenschap, waarin ze zich geaccepteerd weten.

De jongeren uit het onderzoek zijn trouwe kerkgangers, tweemaal per zondag. Maar ze zeggen toch het meest van het geloof te hebben geleerd op de bijbelkringen. Daar komen de vragen van alledag gemakkelijker aan de orde, daar kun je ervaringen uitwisselen, vind je erkenning, kun je twijfels delen, etc.

Een ander aspect is dat de prediking vaak te weinig ingaat op het dagelijks leven. Er vindt te weinig actualisering van het Woord plaats, ook in de vragen van de heiliging en de ethiek. Dat is de klacht van jongeren.'

Belang van je leven

De jongeren horen toch jaar in jaar uit catechismuspreken. Gaan die dan allemaal langs hen heen?

'Niet-eigentijdse prediking draagt bij aan relevantieverlies, en dus aan secularisatie. Als je de relevantie (de actuele betekenis) van belij-

denisgeschrift X niet ervaart, gaat het niet leven. Jongeren hanteren – mijns inziens terecht – als toetssteen de vraag: **wat** betekent het **voor mijn** kven? Is het meer **dan** een beschouwing van geloofswaarden?

De preek wordt vaak dogmatisch ingevuld, de leer krijgt teveel accent. Nu is de leer niet onbelangrijk – je moet de traditie immers leren verwoorden – maar als ze niet existentieel wordt vertaald, blijft ze in de lucht hangen.'

Belaag van de traditie

Vindt u het een verarming, dat jongeren zo weinig weten van de gereformeerde traditie?

'Ja. Mensen hebben in het verleden dingen uit de Schrift opgediept die in heldere punten aan je worden voorgelegd. Je hoeft het niet eerst zelf te ontdekken. Wat je vanuit de geschiedenis hebt ontvangen, wat mensen vóór ons hebben geformuleerd, geeft structuur aan je denken en geloven. Dat geeft evenwicht en behoed je voor eenzijdigheden.

Denk aan begrippenparen als rechtvaardiging en heiliging, zonde en genade, verbond en verkiezing. Door hun gebrek aan kennis lopen jongeren het gevaar vatbaar te zijn voor alle wind van leer. Ze kunnen minder goed verwoorden waar het in het geloof precies om gaat. Als je hen **ernaar** vraagt spitsen ze het met een toe: 'Jezus is belangrijk voor me. Ik wil Hem **graag** volgen'. De

gereformeerde leer kan helpen om dingen breder te leren verwoorden. **Natuurlijk** moeten die begrippen eigentijds worden verwoord, maar het **probleem** is juist dat jongeren die begrippen niet meer kennen.'

(...)

Aansluiting

We moeten weten dat veel jongeren – maar ook ouderen – de aansluiting missen van de prediking naar het leven van alledag. Dat moet je als predikant en kerkenraad onder ogen (durven) zien. Mijn opmerkingen betreffen overigens niet alleen de prediking, maar ook de invulling van de eredienst, het taalgebruik en de 'culturele setting' van de gemeente.

(...)

Aantrekkelijk

Jongeren uit onze gemeenten gaan naar evangelische gemeenten. Als ik hoor hoe opgetogen ze spreken over **wat** ze daar beleven, dan moet ik me allereerst afvragen wat ze bij ons missen. In hoeverre laten we ons corrigeren? Daar moeten we voor openstaan. Wat ik eigenlijk mis in het geheel van de gereformeerde traditie is een stuk zelfkritiek en zelfonderzoek. Wat zijn onze beperkingen en belemmeringen? Hoe komt het dat onze rijkdommen niet worden herkend? *Waarom komen evangelischen daar niet met drommen op af? Wat is onze aantrekkingskracht?*

Jannes Janssen

Kavels tarwe in de woestijn

Over gemeente, pastoraat en homofilie. Een handvat om tot wederzijdse acceptatie te komen.

Met hoofdstukken als 'Praat met je ouders, echtgenoot en pastor' en 'Blijf bij de kerk'. De vormen van hulpverlening binnen de gereformeerde gezindte worden geïnventariseerd.

128 pag., f 14,25

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

